

Pedagogische Wetenschappen
Faculteit Sociale Wetenschappen
Universiteit Utrecht

QANU, juli 2012

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: secretariaat@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q314

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

Inhoud

Rapport over de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Utrecht..... 5

Administratieve gegevens van de opleiding	5
Administratieve gegevens van de instelling	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie	6
Samenvattend oordeel van de commissie	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	12

Bijlagen 31

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie	33
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader	35
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	41
Bijlage 4: Overzicht van de programma's	45
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	51
Bijlage 6: Bezoekprogramma	59
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerthesen en documenten	61
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	63

Dit rapport is vastgesteld op 3 juli 2012

Rapport over de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Utrecht

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Naam van de opleiding:	Pedagogische Wetenschappen
CROHO-registratienummer:	56607
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Naam van de opleiding:	Pedagogische Wetenschappen
CROHO-nummer:	66607
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	orthopedagogiek; maatschappelijke opvoedingsvraagstukken
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Pedagogische Wetenschappen aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht vond plaats op 8 maart 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit Utrecht
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De commissie die de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen en de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Utrecht beoordeelde, bestond uit:

- prof.dr. W. Hellinckx (voorzitter), emeritus hoogleraar Orthopedagogiek, Katholieke Universiteit Leuven;
- prof.dr. E.W.A. de Corte (onderwijskundige), emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Katholieke Universiteit Leuven;
- drs. C.P.M. Zaad (werkvelddeskundige), Chris Zaad Advies, GZ-psycholoog, orthopedagoog-generalist;
- M. Brunt-van Leeuwen (student), masterstudent Onderwijswetenschappen, Open Universiteit.

Het beoogde vijfde commissielid, prof.dr. E.C.D.M. van Lieshout (orthopedagoog), kon wegens ziekte niet aan het bezoek deelnemen. De commissie werd ondersteund door drs. Daan de Lange, die optrad als secretaris.

De curricula vitae van alle leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

De beoordeling van de bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Utrecht valt binnen de clusterbeoordeling Pedagogische Wetenschappen, waarvoor in 2012 in totaal zes universiteiten werden bezocht. Op 29 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Pedagogische Wetenschappen vastgesteld; dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Coördinator van de clustervisitatie Pedagogische Wetenschappen was mw. dr. B.M. van Balen, medewerker van QANU. Zij was tevens de projectleider van de bezoeken aan de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit Leiden en de Vrije Universiteit Amsterdam. De heer drs. D. de Lange was de projectleider voor de bezoeken aan de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam. Mw. dr. J. de Groof was de projectleider voor het bezoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Samenstelling van de commissie

De commissie voor de clusterbeoordeling Pedagogische Wetenschappen is als volgt samengesteld:

- prof.dr. W. Hellinckx (voorzitter), emeritus hoogleraar Orthopedagogiek, Katholieke Universiteit Leuven;
- prof.dr. E.W.A. de Corte (onderwijskundige), emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Katholieke Universiteit Leuven;
- prof.dr. E.C.D.M. van Lieshout (orthopedagoog voor de beoordeling van de opleidingen aan de Radboud Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit

Leiden, de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Utrecht), emeritus hoogleraar Orthopedagogiek, Vrije Universiteit Amsterdam;

- drs. C.P.M. Zaad (werkvelddeskundige), Chris Zaad Advies, GZ-psycholoog, orthopedagoog;
- M. Brunt-van Leeuwen (student), masterstudent Onderwijswetenschappen, Open Universiteit.

Voor het bezoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam is vanwege belangenconflicten de heer van Lieshout vervangen door:

- prof.dr. D. van Veen (orthopedagoog), lector Grootstedelijk Onderwijs en Jeugdbeleid, Hogeschool InHolland en bijzonder hoogleraar, Universiteit van Nottingham;

Voorbereiding

De zelfstudies van een universiteit zijn na ontvangst door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het bezoek. De commissieleden hebben de zelfstudies gelezen, vragen geformuleerd en die aan de projectleider gestuurd. De projectleider heeft de vragen tot een samengesteld document gecompileerd, waarbij de vragen per onderwerp en/of gespreksgreep zijn gegroepeerd. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie.

De QANU-coördinator maakte in overleg met de voorzitter van de commissie een selectie uit de lijst met afstudeerwerken van de laatste twee cursusjaren. Uit de hoogste en laagste cijfers en een middengroep is een steekproef getrokken. In totaal heeft de commissie voor de opleidingen aan de Universiteit Utrecht vijftien bachelorafstudeerwerken en vijftien mastertheses beoordeeld (zie Bijlage 7).

De consistentie bij deze clustervisitatie is bewaakt door de vaste kerncommissie en de QANU-coördinator. Er heeft daarnaast regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de verschillende projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorafgaand aan de bezoeken zijn in de commissie afspraken gemaakt over de taakverdeling op grond van inhoudelijke expertise. De commissie wenst te benadrukken dat zij in haar geheel verantwoordelijk is voor de oordeelsvorming en het eindrapport.

Bezoek

Voorafgaand aan het bezoek maakte de projectleider een conceptprogramma voor de (dag)indeling van het bezoek. Het bezoek aan de Universiteit Utrecht vond plaats op 8 maart 2012. De avond voorafgaande aan het bezoek aan de opleidingen gebruikte de commissie om de gesprekken voor te bereiden. Tijdens het bezoek sprak zij met vertegenwoordigers van het opleidingsmanagement, de studenten, de docenten, de afgestudeerden, de opleidingscommissie, en de examencommissie en studieadviseur. De commissie sprak met studenten uit alle studie jaren en met docenten binnen de beide opleidingen. Voorafgaande aan het bezoek ontving de commissie een overzicht van de gesprekspartners en heeft zij ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport.

Tijdens het bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld. Van dit spreekuur is door één student gebruik gemaakt.

De commissie gebruikte een deel van de bezochtdag voor de voorbereiding van de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van het bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Rapportage

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is aan de commissieleden voorgelegd voor aanvulling en nadere precisering. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de commissieleden besproken. De definitieve tekst is aan de commissieleden toegestuurd voor een laatste ronde commentaar, waarna het rapport is vastgesteld.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 22 november 2011) heeft de commissie de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Samenvattend oordeel van de commissie

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

Studenten Pedagogische Wetenschappen verdiepen zich op academisch niveau in ‘normale’ en ‘afwijkende’ opvoeding en ontwikkeling van kinderen en jeugdigen en in de rol die ouders en beroepsopvoeders daarbij spelen. De opleidingen beogen dat afgestudeerden in staat zijn een bijdrage te leveren aan wetenschap en samenleving, doordat ze hebben geleerd theoretische en praktisch relevante pedagogische vraagstukken te formuleren en op te lossen door het combineren van bestaande kennis en wetenschappelijk onderzoek. De doelen betreffen disciplinaire scholing, academische vorming en oriëntatie op de beroepspraktijk. Naar het oordeel van de commissie heeft de opleiding een duidelijk profiel beschreven.

De commissie meent dat de beoogde eindkwalificaties van zowel de bachelor- als de masteropleiding passen bij de eisen die gesteld mogen worden aan een universitaire opleiding. De bacheloropleiding beoogt een academische en wetenschappelijke basis te leggen die studenten in staat stelt hun opleiding op masterniveau te vervolgen, of als wo-bachelor naar de arbeidsmarkt uit te stromen. De opleiding heeft aan de hand van de twee studiepaden een helder profiel geconstrueerd voor de bacheloropleiding. De mastereindtermen onderscheiden zich helder van de bacheloreindtermen en doen recht aan het gevorderde niveau van de opleiding: studenten worden geacht op basis van een gevorderd kennisniveau en een probleemanalytische houding zelfstandig en op academisch niveau te kunnen functioneren in een relevante beroepspraktijk en daarbij uit te gaan van meervoudige theoretische perspectieven.

De eindtermen zijn een prima vertaling van de Dublin-descriptoren naar het vakgebied van de pedagogische wetenschappen en sluiten goed aan bij het door de Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde geformuleerde Domeinspecifieke Referentiekader. De commissie waardeert de manier waarop de opleiding voor een masterprogramma van 60 ec haar eindtermen heeft geformuleerd. De afstudeerrichting maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (MOV) moet dit profiel echter nog beter zien te ‘verkopen’ aan de arbeidsmarkt.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het bachelorprogramma bestaat uit een verplicht deel (75 ec), een majorgebonden keuzeruimte (45 ec), een bachelorscriptie (15 ec) en vrij in te vullen profileringsruimte (45 ec). Vrijwel alle studenten kiezen als major een van de twee studiepaden: Orthopedagogiek, bedoeld voor studenten die zich klinisch willen scholen; of MOV, voor studenten die zich willen scholen op het terrein van praktijkontwikkeling, beleid en groepsgedrag. Uit de gesprekken bleek dat studenten ook de profileringsruimte gebruiken om hun studiepad verder te verdiepen.

Het masterprogramma (60 ec) leidt studenten op binnen één van de twee specialisaties. De specialisatie Orthopedagogiek bereidt voor op de klinische praktijk en leidt tot de aantekening van ‘Basis Orthopedagoog’ in het register van de beroepsvereniging NVO; MOV richt zich op beroepen waarin het op pedagogisch terrein ondersteunen van burgers, beleidsmedewerkers en instituties centraal staat. Het kunnen analyseren van beleid, regelgeving en publieke debatten is daarbij een van de vereisten. In beide specialisaties worden studenten geschoold in het analyseren, oplossen en evalueren van pedagogische praktijkproblemen, waarbij ze systematisch gebruik maken van theoretische inzichten en wetenschappelijk onderzoek.

De commissie stelt vast dat de bachelor- en masteropleiding een wetenschappelijk georiënteerd programma aanbieden, dat de studenten goed in staat stelt de beoogde eindkwalificaties op het academische en kennisinhoudelijke vlak te realiseren. De commissie meent dat de programma's voldoende samenhang kennen en voor de verschillende programmaonderdelen de juiste werkvormen hanteren. In de bacheloropleiding zorgen de rode draad ('de ontwikkeling van het kind in context') en drie leerlijnen (academische vaardigheden, klinische vaardigheden en wetenschapsfilosofie en ethiek) voor de samenhang. De klinische vaardigheden komen voldoende aan bod, en worden in de masteropleiding uitstekend uitgebouwd. In combinatie met de goed begeleide stages zorgt het onderwijs in de klinische vaardigheden in de masteropleiding voor goede professionalisering van de studenten.

In vergelijking met andere bacheloropleidingen Pedagogische Wetenschappen geven de Utrechtse opleidingen de studenten veel keuzevrijheid en profileringsruimte. Dat is conform het Utrechts Onderwijsmodel. De commissie constateert een spanningsveld tussen deze keuzeruimte en de moeite die het kost om binnen een curriculum van vier jaar (de éénjarige masteropleiding meegerekend), wetenschappelijk geschoolde en professioneel voldoende voorbereide pedagogen af te leveren. Anderzijds concludeert zij dat de opleiding voldoende grip heeft op de mate waarin het programma de studenten in staat stelt de eindtermen te halen, en dat studenten de profileringsruimte waarderen en bewust invullen. De balans is daarmee positief. De commissie is kritisch over het aantal contacturen in de opleiding, dat onder druk staat van bezuinigingen en toenemende studentenaantallen.

De commissie is zeer positief over de stage en de klinische programmaonderdelen. Ze heeft een goede indruk gekregen van het ambulatorium en van de klinische ervaring van een deel van het onderwijzend personeel. De stagerapporten getuigen van goede begeleiding en degelijke kwaliteit van de masterstages. Men kan eruit opmaken dat studenten Orthopedagogiek moeten voldoen aan de kwaliteitseisen diagnostiek die de NVO stelt. Wel dient daarbij te worden aangetekend dat veel studenten zelf meer tijd in hun stage steken dan hun curriculum voorschrijft, omdat de stage-instelling dat verlangt. Voor de studenten van de afstudeerrichting MOV geldt dat hun stage en afstudeeronderzoek gecombineerd worden. De commissie juicht deze keuze toe en vindt de inrichting van de masteropleiding op dit vlak een voorbeeld voor andere opleidingen.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie heeft gezien dat de opleidingen beschikken over een toetsbeleid. Vakinhoud en toetsvorm dienen volgens dit toetsbeleid te zijn afgestemd op de gestelde leerdoelen. Er is volgens de commissie een goede variatie in toetsvormen en een opbouw in moeilijkheidsgraad. Hoewel de commissie op basis van het niveau van de scripties en van de stageverslagen concludeert dat zowel bachelor- als masterstudenten het beoogde niveau behalen, constateert zij dat de examencommissies hun grip op de toetsing en beoordeling nog verder moeten verstevigen. De beoordelingen van de verschillende eindwerken worden niet consequent op dezelfde manier verantwoord en gedocumenteerd.

De vorm waarin de bacheloropleiding haar studenten de scriptie laat schrijven, namelijk een wetenschappelijk artikel, beoordeelt de commissie positief. Zij zet echter vraagtekens bij de opzet waarbij vier studenten tezamen aan één thesis werken, omdat het risico is dat er studenten 'meeliften' op het werk van anderen, en de gedwongen samenwerking op gespannen voet staat met het verder eerder op autonomie ingerichte bachelorprogramma. Hoewel de opleiding voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat zij er in slaagt te differentiëren in individuele beoordelingen, lijkt het systeem vooral uit nood geboren; de meeste studenten

en alumni zouden liever anders zien. In mindere mate geldt dit ook voor de masterscriptie, die bij Orthopedagogiek in tweetallen wordt geschreven en bij MOV individueel. Ondanks deze kanttekeningen concludeert de commissie dat de opleiding erin slaagt het beoogde eindniveau te realiseren.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 3 juli 2012

Prof. dr. W. Hellinckx

drs. D. de Lange

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

1.1 Bevindingen

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Het doel van de bacheloropleiding is volgens de beschrijving in de zelfevaluatie afgestudeerde studenten in staat te stellen een bijdrage te leveren aan de pedagogische wetenschap en samenleving, doordat ze hebben geleerd zowel theoretische als praktisch relevante vraagstukken te formuleren en op te lossen door het combineren van bestaande kennis en het verwerven van nieuwe kennis door middel van wetenschappelijk onderzoek. Studenten verdiepen zich op academisch niveau in ‘normale’ en ‘afwijkende’ opvoeding, in de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen en in de rol die ouders en beroepsopvoeders daarbij spelen. De doelen betreffen 1) disciplinaire scholing, 2) academische vorming en 3) oriëntatie op de beroepspraktijk. In overeenstemming met het Domeinspecifieke Referentiekader dat de Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde heeft opgesteld, ligt de nadruk daarbij op de eerste twee doelen. Het beperkte professionele competentieniveau dat studenten in drie jaar kunnen bereiken en het geringe civiele effect dat daarvan het gevolg is, maken dat van een bacheloropleiding Pedagogiek in de eerste plaats verlangd wordt dat zij een basis ontwikkelt voor toelating tot een masteropleiding Pedagogiek of een gerelateerde opleiding.

Het opleidingsdoel is geconcretiseerd in eindtermen (zie Bijlage 3 bij dit rapport), die in de zelfstudie expliciet worden verbonden met de Dublin descriptoren. Eindtermen onder de noemer ‘disciplinaire scholing’ dekken de descriptoren ‘kennis en inzicht’ (inleidingen op het gebied van pedagogische vraagstellingen, onderzoeksdesigns en theorieën); ‘toepassen van kennis’ (analyseren van problemen, afleiden van hypothesen); en ‘oordeelsvorming’. De algemene academische vorming dekt de descriptoren ‘communicatie’ (discussiëren, formuleren, rapporteren, presenteren) en ‘leervaardigheden’ (zelfstandig werken, reflecteren op eigen voortgang). Inzicht en vaardigheden worden toegepast op micro-, meso- en macroniveau. Studenten worden ingeleid in verschillende verklaringsniveaus van de pedagogische wetenschappen, van biologische tot sociaal-culturele.

Hoewel het accent ligt op theoretische en empirische studie van opvoeding en ontwikkeling, vindt de opleiding beroepsoriëntatie wel degelijk van belang voor de bacheloropleiding. Tijdens het bezoek gaf het management aan intern discussie te voeren over het spanningsveld tussen deze ‘dubbele finaliteit’ en het onderzoeksprofiel van de universiteit. De opleiding beoogt het programma zo in te richten dat beroepsvoorbereiding een serieuze plaats heeft. Voor een deel zit deze in de richting die de mogelijke specialisaties aan de bacheloropleiding geven. Studenten wordt sterk aangeraden een van de twee tracks te kiezen, waarmee ze voorsorteren voor orthopedagogiek of maatschappelijke opvoedingsvraagstukken.

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

De masteropleiding Pedagogische Wetenschappen zet academische beroepsvoorbereiding als opleidingsdoel voorop. Studenten worden opgeleid binnen één van de twee specialisaties, die een direct vervolg bieden op de twee studieraden uit de bachelor: Orthopedagogiek en Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (MOV). Waar de richting Orthopedagogiek voorbereidt op de klinische praktijk en leidt tot de aantekening van ‘Basis Orthopedagoog’ in het register van de beroepsvereniging NVO, richt de specialisatie MOV zich op beroepen waarin het op pedagogisch terrein ondersteunen van burgers, beleidsmedewerkers en instituties centraal staat. Het kunnen analyseren van beleid, regelgeving en publieke debatten is daarbij een van de vereisten. De zelfstudie spreekt van een gezamenlijk onderliggend conceptueel kader waarin de wederkerige relatie tussen individu en context centraal staat. In beide specialisaties worden studenten geschoold in het analyseren, oplossen en evalueren van pedagogische praktijkproblemen, waarbij ze systematisch gebruik maken van theoretische inzichten en wetenschappelijk onderzoek.

De vertaling van de opleidingsdoelen in eindtermen gebeurt ook bij de masteropleiding binnen het raamwerk van de Dublin-descriptoren. Het programma beoogt gespecialiseerde kennis, vaardigheid en inzicht op het gebied van één van de programma’s. Afgestudeerden dienen in staat te zijn zelfstandig te werken als pedagoog in maatschappelijke instituties op pedagogisch terrein (MOV) of als orthopedagoog in specialistische orthopedagogische voorzieningen of de geestelijke gezondheidszorg in bredere zin (Orthopedagogiek). Ze dienen daarbij kritisch-reflectief bij te kunnen dragen aan wetenschappelijke en publieke debatten over opvoedingsvraagstukken of de interventiepraktijk.

In het doel van de opleiding vloeien wetenschappelijke en beroepsgerichte eindkwalificaties samen. Het opleiden van pedagogen op masterniveau vergt volgens de opleiding een deels praktijkgerichte oriëntatie, terwijl die praktijk een wetenschappelijke werkwijze en theoretische kennisbasis impliceert. De reflectieve, methodologische en analytische vaardigheden die de beroepspraktijk naast professionele en klinische vaardigheden vereist, hebben een direct verband met het academische karakter en het masterniveau van de opleiding. Voor de orthopedagogen wordt dat weerspiegeld in de normen die de NVO stelt aan de universitaire opleidingen waarvan afgestudeerden een diagnostische aantekening krijgen (waaraan de opleiding voldoet). Tijdens de sitevisit gaf het management aan met de beroepsvereniging ook voor de track MOV in overleg te zijn over het formaliseren van een ‘NVO-aantekening’ met de benodigde kwalificaties. Ook heeft de opleiding tot genoegen van de commissie het initiatief genomen tot een selectieve anderhalfjarige master Orthopedagogiek (90 ec) voor excellente studenten.

1.2 Overwegingen

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

De commissie meent dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding passen bij de eisen die gesteld mogen worden aan een universitaire opleiding. De opleiding beoogt met een helder gestructureerd geheel van eindtermen een academische en wetenschappelijke basis te leggen die studenten in staat stelt hun opleiding op masterniveau te vervolgen, of als wobachelor naar de arbeidsmarkt uit te stromen. De eindtermen zijn een prima vertaling van de Dublin-descriptoren naar het vakgebied van de pedagogische wetenschappen en sluiten goed aan bij het door de Kamer van Pedagogiek en Onderwijskunde geformuleerde Domeinspecifieke Referentiekader. De commissie waardeert de ‘dubbele finaliteit’ van de bacheloropleiding. Omdat niet alle studenten hun opleiding vervolgen met een

masteropleiding, raadt zij de opleiding aan in het profiel de waarde van afgestudeerden goed af te zetten tegen die van hbo-bachelors, om zo het civiele effect van de opleiding te vergroten. De commissie begrijpt dat het lastig is op dit vlak het werkveld te ‘masseren’.

De opleiding is er naar het oordeel van de commissie goed in geslaagd aan de hand van de twee studieraden een helder profiel te construeren voor de bacheloropleiding. Studenten hebben heldere opties en tegelijkertijd voldoende keuzevrijheid. Naast de academische en onderzoeksvaardigheden wordt de beoogde ontwikkeling van kennis en inzicht goed uitgewerkt en door het majorsysteem al in een profilerende richting gestuurd. Het onderliggende theoretische kader waarop men de theoretische en empirische scholing van de studenten stoelt, vindt de commissie in orde. Naar de mening van de commissie wint de track MOV, die in zekere zin uniek is, aan maatschappelijke relevantie door het begrip multiculturele samenleving te thematiseren.

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

De commissie meent dat de manier waarop eindtermen geformuleerd zijn, zich helder onderscheidt van bacheloreindtermen en recht doet aan het gevorderde niveau van de opleiding: studenten worden geacht op basis van een gevorderd kennisniveau en een probleemanalytische houding zelfstandig en op academisch niveau te kunnen functioneren in een relevante beroepspraktijk en daarbij uit te gaan van meervoudige theoretische perspectieven. De oriëntatie is zowel wetenschappelijk als praktijkgericht. De eindkwalificaties kunnen een vergelijking met andere masteropleidingen goed doorstaan en zijn ook internationaal herkenbaar, al neemt de voorbereiding op de klinische praktijk in veel buitenlandse masteropleidingen twee jaar in beslag in plaats van één. De commissie is onder de indruk van de manier waarop de opleiding vanuit deze uitgangssituatie haar eindtermen heeft geformuleerd. Er worden haalbare en toch ambitieuze doelen en specialisatiemogelijkheden nagestreefd, waarin zowel theorie als praktijk voldoende aan de orde komt.

Naar het oordeel van de commissie heeft de opleiding een duidelijk profiel beschreven. Voor de afstudeerrichting MOV kan dit profiel zich nog beter ‘verkopen’ aan de arbeidsmarkt. Momenteel domineert immers het beeld van pedagogiek als louter *orthopedagogiek*. Door de gesprekken is de commissie overtuigd geraakt van de meerwaarde die MOV biedt als empirisch gefundeerde variant van de sociale pedagogiek, waarin de interactie bestudeerd wordt tussen maatschappelijke instituties die een rol hebben in opvoeding. De master MOV zou meer bekendheid moeten krijgen bij het beroepenveld. Het is wenselijk dat er snel werk gemaakt wordt van een NVO-registratie voor de MOV’ers.

1.3 Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

2.1 Bevindingen

Programma bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

Het bachelorprogramma bestaat uit een major van 135 ec en een profileringsruimte van 45 ec. De major kent tien verplichte cursussen (75 ec), de bachelorscriptie (15 ec), en een majorgebonden keuzeruimte (45 ec). Studenten kunnen de majorgebonden keuzeruimte zodanig invullen dat in combinatie met de verplichte cursussen een studiep pad ontstaat dat hen kwalificeert voor een van de twee masterspecialisaties. Het studiep ad Orthopedagogiek is bedoeld voor studenten die zich klinisch willen scholen; het studiep ad maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (MOV) voor studenten die zich willen scholen op het terrein van praktijkontwikkeling, beleid en collectief gedrag. In de track Orthopedagogiek doen studenten in jaar 1 ‘inleiding psychologie’ en in jaar 2 de vakken ‘cognitieve en lichamelijke beperkingen’ en ‘klinische vaardigheden 1 en 2’. De track MOV profileert zich in jaar 2 met de vakken ‘praktijkontwikkeling en beleid’ en ‘qualitative research project’. Tijdens de visitatie bleek dat vrijwel geen van de studenten het ‘vrije’ studiep ad kiest. De opleidingscommissie lichtte toe dat dit pad sterk wordt afgeraden, maar in de visie van de universiteit principieel mogelijk moet blijven.

Uit de gesprekken bleek dat studenten ook de profileringsruimte, die samen met de bachelorscriptie jaar 3 bestrijkt, gebruiken om hun studiep ad verder te verdiepen. De opleiding heeft daartoe ieder blok een ruim aanbod aan keuzecursussen, waarmee de student zich persoonlijk kan specialiseren. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan een verdieping op het vlak van jeugdcriminaliteit en –strafrecht. De profileringsruimte kan ook worden ingevuld met een stage of een minor, waarbij de eis geldt dat 15 ec op verdiepend niveau moet liggen. In de gesprekken werd duidelijk dat de ruimte die het bachelorprogramma biedt om individueel te profileren een zeer bewuste keuze van de opleiding is, voortkomend uit het ‘Utrechts Onderwijsmodel’. De studenten waarderen deze ruimte en vullen die op verschillende manieren in. Door het slim kiezen van keuzevakken kan gedurende de bacheloropleiding geswitcht worden tussen de studiep aden, zodat studenten hun ontwikkelende voorkeur kunnen volgen. Over de mogelijkheid tot het lopen van stage waren de studenten positief.

De inrichting van het bachelorprogramma weerspiegelt een keuze voor generalisme en ruimte voor individuele profilering. De opleiding houdt daarbij in de gaten dat studenten zowel een theoretische basis ontwikkelen als methodologisch geschoold worden. Het onderwijsmodel dat men hanteert gaat uit van ‘activerend onderwijs’, met veel werkcolleges waarin studenten worden beoordeeld op hun participatie. ‘Meedoen is slagen’ is het motto. De eindtermen zijn per vak vertaald naar leerdoelen. De zelfstudie geeft hiervan een overzicht. Ook heeft de opleiding een matrix gemaakt van de bijdrage die de afzonderlijke vakken leveren aan het realiseren van de eindkwalificaties. Daarnaast is de inrichting van het programma verbonden aan de eisen die het Domeinspecifieke Referentiekader stelt aan kennisontwikkeling van deel- en steungebieden van de pedagogiek, methodologie en empirie en onderzoeksvaardigheden.

De opleiding heeft op verschillende manieren samenhang in het programma aangebracht. De opleiding heeft een thematische indeling, met als rode draad ‘de ontwikkeling van het kind in context’. Jaar 1 focust op de ‘normale ontwikkeling’ en laat studenten kennis maken met theorievorming en onderzoekstradities; jaar 2 richt zich op ‘problematische ontwikkeling en opvoeding’ en leert studenten zelf probleemstellingen te formuleren en analyses uit te voeren. De vaknamen illustreren dat de verschillende verklaringsniveaus waarvan de zelfstudie spreekt, niet als afzonderlijke disciplines worden behandeld. De commissie vroeg zich bij lezing van de zelfstudie af in hoeverre studenten qua vereiste voorkennis van hulpdisciplines

(bijvoorbeeld: neuropsychologische noties) voor tweedejaars vakken voldoende beslagen ten ijs komen, maar begreep na bestudering van de inhoud van verschillende cursussen en het gesprek met de docenten, dat deze disciplines in de verplichte vakken van het curriculum geïntegreerd aan de orde komen. De bedoeling van jaar 1 is nadrukkelijk een kennismaking met verschillende denkwijzen, die studenten leren zich bij elk pedagogisch vraagstuk breed te oriënteren en de theoretische en methodologische keuzes te kunnen verantwoorden.

De opleiding beoogt de samenhang daarnaast te versterken door uit te gaan van verschillende leerlijnen:

- *Academische vaardigheden.* Er is sprake van geleidelijke niveauperdieping op het vlak van onderzoeksvaardigheden, methoden en technieken. Ook wordt stelselmatig aandacht besteed aan het leren van mondelinge en schriftelijke communicatievaardigheden. Het sluitstuk van deze leerlijn is de bachelorscriptie, die in de vorm van een wetenschappelijk artikel dient te worden geschreven.
- *Klinische vaardigheden.* De leerlijn klinische vaardigheden is ontwikkeld in samenhang met de masteropleiding. In jaar 2 lopen de vakken 'Klinische vaardigheden 1 en 2' qua tijdslijn en inhoud parallel met de cursussen 'Diagnostiek' en 'Behandeling'. Alle studenten verwerven ongeacht hun studiep pad kennis over preventie, diagnostiek en behandeling. Om de behandeling van klinische methoden in de vakken af te stemmen en ze zo minder cursorisch te maken is er tevens een commissie 'lange lijnen', die de continuïteit tussen de bachelor- en masteropleiding bewaakt.
- *Wetenschapsfilosofie en ethiek.* In verschillende cursussen worden studenten geconfronteerd met de filosofische grondslagen van het vakgebied. Twee keer per jaar schrijven ze een essay waarin ze reflecteren op opgedane kennis in de leerlijn en deze toepassen op een actuele casus met wetenschapsfilosofische en ethische aspecten. Voor deze leerlijn is er een cursusoverstijgende beoordeling.

De opleidingscommissie gaf in haar gesprek met de commissie aan dat met betrekking tot de afstemming van vaardigheden die de verschillende vakken ontwikkelen nog winst kan worden geboekt. Er is overleg met cursuscoördinatoren om vaardigheden als 'presenteren' en 'feedback geven' in de collegeopzet te verwerken. De studenten bleken positief over de leerlijn academische vaardigheden. Ze zijn van mening dat er een goede integrerende werking uitgaat van de reflectieopdrachten.

Programma masteropleiding Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Orthopedagogiek

Het programma Orthopedagogiek beoogt de professionele en wetenschappelijke eindtermen op een geïntegreerde manier te realiseren, zonder het curriculum voor de studenten helemaal 'dicht te timmeren'. Het bestaat uit cursorisch onderwijs, een stage en een onderzoek dat uitmondt in de masterthesis. De zelfstudie legt uit dat het curriculum zo is opgebouwd dat de vakken in het begin van het jaar vallen en dat tegelijkertijd wordt gestart met voorbereidingen voor het onderzoek en de stage. Het accent verschuift vervolgens geleidelijk naar het onderzoek en de stage. Deze opbouw zorgt ervoor dat studenten stapsgewijs steeds meer hun eigen inhoudelijke interesses kunnen integreren in het curriculum, mede gevoed door de inhoud en vaardigheden aangereikt in het cursorisch onderwijs. Het curriculumoverzicht illustreert dat er een bandbreedte bestaat voor de omvang van de drie verschillende onderdelen: zo kent het onderzoek een omvang van 22,5 ec en de stage van 22,5 ec, maar vullen de verplichte cursussen het overblijvende gat niet volledig op, zodat er ruimte ontstaat voor keuzecursussen en uitbreiding van de stage of het onderzoek.

In de gesprekken met de studenten en de alumni werd duidelijk dat zij keuzevrijheid in de masteropleiding waarderen. Ze waren tevreden over de balans tussen praktische competenties en theoretische vakken en hadden het idee met de geboden ruimte de masteropleiding zelf te kunnen vormgeven, afhankelijk van hun eigen interessegebieden. In dit opzicht ervoeren ze een groot verschil met de bacheloropleiding, waar weliswaar ook ruimte bestond voor het aan de hand van veel keuzevakken samenstellen van een individueel studiep pad, maar waar vooral het onderzoeksgedeelte nog niet zo vrij kon worden ingevuld als in de masteropleiding. Het masteronderwijs is minder massaal en daardoor beter op individuele voorkeuren aangepast. Het achterliggende idee is dat de stage, het onderzoek en de vakken elkaar hierbij ondersteunen en versterken.

De verplichte vakken uit het curriculum van Orthopedagogiek bestaan onder meer uit werkveldcursussen, waarin 'orthopedagogiek', 'effectieve interventies' en 'jeugdrecht' aan bod komen. In het onderwijs worden kennis en vaardigheden waarvoor in de bacheloropleiding de basis is gelegd, verder ontwikkeld. De onderwijsvormen bieden een combinatie van zelfstudie, hoorcolleges, werkgroepen en individuele en groepsopdrachten. Naast verplichte vakken is er tot en met blok 3 ruimte voor keuzevakken. Net als voor de bachelorvakken heeft de opleiding bij deze mastervakken in een matrix aangegeven wat hun relatie is met de beoogde eindkwalificaties. De commissie heeft deze matrix bestudeerd en geconstateerd dat de eindtermen die vallen onder de noemer 'kennis en inzicht' in vrijwel alle onderdelen aan de orde komen. Datzelfde geldt voor 'toepassing van kennis en inzicht'. De eindtermen onder de noemers 'oordeelsvorming', 'communicatie' en 'leervaardigheden' worden met name in het afstudeeronderzoek en de stage gerealiseerd. In de zelfstudie is tevens een overzicht opgenomen van de werk- en toetsvormen en de leerdoelen van de verschillende onderdelen.

De integratie van de drie onderdelen uit het masterprogramma tot een geheel probeert de opleiding te realiseren door in de vakken aansluiting te zoeken bij actueel onderzoek van de docenten en bij cases uit de praktijk. De vakken bieden de theoretische ondergrond voor het afstudeeronderzoek, dat op zijn beurt weer een relatie kan hebben met lopend onderzoek van de staf, of uitgevoerd wordt op de stage-instelling. Binnen de richting Orthopedagogiek is de stage, naast een relevante context voor het afstudeeronderzoek, de plek waar de noodzakelijke praktijkervaring wordt opgedaan. Studenten kunnen zich via deze stage kwalificeren voor de NVO-basisaantekening diagnostiek en voldoen aan de toelatingseisen van postuniversitaire vervolgoopleidingen tot GZ-psycholoog. De stage beslaat een groot deel van het masterjaar, waardoor het noodzakelijk is de vakken niet verspreid over de hele week in te roosteren. Gedurende het jaar zijn er zeven 'terugkomdagen' georganiseerd waarin gezamenlijk op de stage gereflecteerd wordt. De docenten benadrukten tijdens het bezoek dat de masteropleiding zich hiermee nadrukkelijk onderscheidt van de bacheloropleiding: het gaat om professionalisering na theoretische verbreding. De alumni gaven aan zich middels de stage inderdaad snel een 'professional' te voelen.

Programma masteropleiding Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting MOV

Waar Orthopedagogiek zich richt op de ontwikkeling van het individu binnen microsystemen (gezin, klas, zorginstelling), legt de afstudeerrichting MOV de nadruk op individuen in microsystemen in relatie tot de omringende meso- en macrosystemen. MOV kent eenzelfde driedeling van het curriculum in cursorisch onderwijs, de stage en het afstudeeronderzoek, waarbij de aandacht in het tweede semester verschuift naar de laatste twee, die geïntegreerd worden uitgevoerd. De verplichte vakken staan geroosterd in blok 1 en 2. In de vakken worden actuele en belangrijke (empirisch ondersteunde) theorieën en modellen besproken en bediscussieerd. Ook wordt ingegaan op de wijze waarop interventies, methoden en beleid voor zorg- en hulpverlening geëvalueerd worden. Naast 'inleiding maatschappelijke

opvoedingsvraagstukken' en 'verdieping maatschappelijke opvoedingsvraagstukken' hebben de studenten een keuzeruimte van 7,5 ec. Ze kunnen die invullen met een extra mastercursus, of ervoor kiezen de stage of de scriptie uit te breiden. De commissie heeft kunnen constateren dat ondanks de wat misleidende vaktitel 'Inleiding maatschappelijke opvoedingsvraagstukken', dat eerder een bachelorniveau suggereert, het cursorisch gedeelte qua inhoud en opzet een niveau heeft dat van een masteropleiding verwacht mag worden, en voortbouwt op de vakinhoud die studenten in de bacheloropleiding reeds tot zich hebben genomen.

De commissie heeft vanuit het oogpunt van academisering de vraag gesteld in hoeverre stage en afstudeerscriptie op elkaar aansluiten en tot verdieping van de opgedane wetenschappelijke kennis leiden. Het zelfevaluatierapport claimt dat door verslaglegging van het onderzoek en van de stage de verwachte verwerking en verdieping van relevante wetenschappelijke kennis wordt bereikt. Uit de verslagen die de commissie bekeken heeft, kon ze die claim bevestigen. Studenten en alumni van de afstudeerrichting MOV bleken bovendien positieve ervaringen te hebben met de integratie van stage en scriptieonderzoek. In de stage wordt van de student gevraagd om opgedane kennis en inzichten op wetenschappelijk verantwoorde wijze toe te passen.

De zelfstudie geeft aan hoe de inhoud van de masteropleiding de verschillende noemers waaronder de eindtermen zijn vervat, beoogt te realiseren. Waar kennis en inzicht door de meeste programmaonderdelen heen verweven zijn, en het toepassen van kennis en inzicht vooral in de integrerende onderdelen (onderzoek en scriptie), beoogt men de eindtermen onder de noemer oordeelsvorming te verwezenlijken door de confrontatie die de student aangaat met de werkelijkheid van de beroepspraktijk en het wetenschappelijke onderzoek. In die confrontatie wordt de student zich bewust van ethische aspecten van het vakgebied en de waarde en validiteit van wetenschappelijke claims, waarmee ze kritisch-reflectief kunnen bijdragen aan publieke debatten over maatschappelijke opvoedingsvraagstukken. Die zelfbewustheid heeft de commissie bij de alumni bevestigd gezien.

In de zelfstudie is een matrix opgenomen waarin van de verschillende programmaonderdelen van de masteropleiding staat aangegeven aan welke leerdoelen zij bijdragen. De commissie heeft deze matrix bestudeerd en op onderdelen geverifieerd aan de hand van vakomschrijvingen.

Beroepsvoorbereiding

Hoewel in het gesprek met de alumni naar voren kwam dat zij, terugkijkend vanuit hun huidige beroepspraktijk, concluderen zowel in de bachelor- als de masteropleiding een goede balans tussen theoretische en praktijkgerichte kennis en vaardigheden hebben ervaren, blijkt dat bachelorstudenten hun studie in het algemeen erg theoretisch vinden. Dit fenomeen bleken de opleidingsverantwoordelijken goed te herkennen. Het programma van de bacheloropleiding in Utrecht richt zich voor een groot deel op disciplinaire inleidingen, academische vaardigheden en de basis van wetenschappelijk onderzoek. Toch gaat het in de opleiding als gezegd ondanks het geringe civiele effect niet slechts om deze theoretische en wetenschappelijke voorbereiding op de masteropleiding.

Verschiedende elementen in het programma zorgen ervoor dat studenten zich oriënteren op het beroepenveld. Een belangrijk deel van de beroepsoriëntatie vindt plaats binnen de vakken zelf, waar docenten aandacht besteden aan het werkveld, en waar in de opdrachten één of meerdere vaardigheden worden geoefend en getoetst. Te denken valt daarbij aan gesprekstraining en observatie, waarbij de aansluiting op de beroepspraktijk wordt gegarandeerd door de docenten met een klinische registratie. Uit de gegevens van de

opleiding blijkt dat elf docenten zo'n registratie hebben. Vakken die uitgaan van probleemgestuurd en praktijkgeoriënteerd leren laten studenten kennismaken met de praktijkkechte casuïstiek en de maatschappelijke en culturele context van het professionele handelen, waardoor zij ook via vakken die op theoretische vorming gericht zijn, een realistisch beeld van de beroepspraktijk krijgen. Daarnaast zijn er gastcolleges, themabijeenkomsten en activiteiten van de studievereniging (PAP), die studenten met de realiteit van de arbeidsmarkt in aanraking brengen.

Om studenten verder de kans te geven de pedagogische praktijk van dichtbij mee te maken en naar aanleiding van hun ervaringen te bepalen of ze al dan niet een juist idee hebben over hun mogelijke arbeidsmarktpositie, heeft de opleiding een bachelorstage van 7,5 ec ingevoerd. Dit betreft een keuzevak in jaar 3. Het opleidingsmanagement lichtte tijdens het bezoek toe het vak bewust niet verplicht te hebben gesteld, omdat het bedoeld is als oriënterende kennismaking met de praktijk, na de eerste twee studiejaar waarin theoretische inleidingen de boventoon voeren en de casuïstiek 'indirect' behandeld wordt, bijvoorbeeld aan de hand van filmpjes. Veel studenten blijken zich, mede op aanraden van de opleiding, in baantjes in kinderdagverblijven en extracurriculaire activiteiten al zelf te oriënteren op de beroepspraktijk. Voor wie daar nog geen beeld van heeft, is de bachelorstage een mogelijkheid om met relatief veel vrijheid mee te kunnen kijken en een beredeneerde keuze te maken voor een studievolg. De commissie constateerde dat de eisen voor het succesvol afronden van een bachelorstage niet hoog zijn. Tijdens de visitatie bleek ook dat het voor de opleiding lastig is om stageplaatsen te vinden voor zo'n relatief korte periode.

In de masteropleiding maakt beroepsvoorbereiding een stevig deel uit van het curriculum, omdat de stage een verplicht onderdeel is (voor MOV minimaal 15 ec; voor Orthopedagogiek 22,5 ec). Het programma van beide afstudeerrichtingen is zo opgebouwd dat de student toewerkt naar een steeds grotere mate van zelfstandigheid bij het inzetten van kennis, inzicht en vaardigheden in het onderzoek en de stage. Parallel aan de stage, die over het grootste deel van het jaar verspreid wordt en werkt met 'terugkomdagen', leidt dit tot professionalisering van de studenten. Als onderdeel van de stage dient de student zijn vakkennis en handelen bovendien te verantwoorden in de stage-instelling ten opzichte van diens tijdelijke collega's en cliënten. In de zelfstudie wordt uitgelegd dat de confrontatie van de (theoretisch geschoolde) student met de beroepspraktijk en de eisen die deze praktijk op het professionele en communicatieve vlak stelt, een belangrijk onderdeel vormen van het leerproces.

Voor de richting Orthopedagogiek geldt dat de inrichting van het programma en de eisen die aan de invulling van de stage worden gesteld, de studenten in staat stellen zich te ontwikkelen langs de lijnen van de NVO-beroepscode voor pedagogen en zich te kwalificeren voor de postuniversitaire NVO-opleiding, waarvoor een diagnostische aantekening vereist is. Tijdens de gesprekken liet het opleidingsmanagement weten te betreuren dat de klinische scholing niet optimaal binnen het universitaire masterprogramma kan plaatsvinden, omdat dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Vlaamse programma's, maar één jaar duurt in plaats van twee. Voor de afstudeerrichting MOV geldt dit probleem veel minder; daar vindt men een masteropleiding van één jaar doorgaans voldoende. Uit de gesprekken met studenten en alumni bleek dat zij zich met de masterstages van beide afstudeerrichtingen professioneel goed voorbereid achten. Wel ervaren ze het masterprogramma daarbij als relatief zwaar, niet in de laatste plaats omdat stage-instellingen vaak verlangen dat studenten drie dagen per week werken, terwijl het curriculum uitgaat van twee dagen per week. De opleidingsverantwoordelijken bevestigden dit.

De alumni waren erg positief over de ervaring die zij als stagiaires konden opdoen. Voor verschillende afgestudeerden geldt dat zij via de stage een baan konden krijgen. De kritiek van

de studenten spitste zich niet toe op beroepsvoorbereiding, maar op de kwaliteit van de stagebank (die beter *up to date* zou kunnen) en op de aansluiting met de vakken.

Excellentiebeleid

De bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht participeert in het facultaire honours-programma van Sociale Wetenschappen, het Von Humboldt College (VHC). Het VHC duurt twee jaar en heeft een omvang van 30 ec. Studenten zonder studievertraging na bachelorjaar 1 en een gemiddeld cijfer van 7,5 of hoger worden uitgenodigd te solliciteren. Het programma behelst intensief en kleinschalig onderwijs en bestaat in het eerste honoursjaar uit een introductiecursus en een disciplinaire honourscursus (beide 7,5 ec). In het tweede honoursjaar wordt gewerkt met de 'creative challenge formule', waarbinnen studenten zelf voorstellen doen voor de invulling van de resterende 15 ec. In het academisch jaar 2010-2011 zijn elf studenten Pedagogiek met dit programma gestart; in 2011-2012 tien. Daarnaast kunnen studenten van de gehele universiteit deelnemen aan het universiteitsbrede Descartes College. In 2009 en in 2011 hebben samen zes pedagogiekstudenten daaraan deelgenomen.

Voor excellente masterstudenten bestaat de mogelijkheid tot het volgen van een universitair honoursprogramma (15 ec). Ook kunnen ze een klinisch georiënteerde masteropleiding combineren met een researchmaster (samen 180 ec).

Internationalisering

De opleidingen beogen het onderwijs te laten aansluiten bij internationaal wetenschappelijk onderzoek en gaan er van uit dat afgestudeerde academici moeten kunnen functioneren in een Engelstalige professionele omgeving. Daarom maakt de opleiding gebruik van internationale literatuur en worden studenten gestimuleerd een deel van de studie in het buitenland te volgen. De zelfstudie meldt dat beheersing van het Engels in de bacheloropleiding stapsgewijs wordt opgebouwd. Er is een beperkt aantal vakken dat in het Engels wordt aangeboden, waarbij studenten de toets zowel in het Engels als Nederlands kunnen maken. De studenten bevestigden dat het aandeel cursussen dat werkelijk in het Engels gedoceerd wordt, gering is.

Voor studenten die een halfjaar in het buitenland willen studeren, hebben de opleidingen contacten met verschillende universiteiten. Het bachelorprogramma biedt ruimte voor een buitenlands verblijf in het eerste semester van jaar 3 (30 ec profileringsruimte). De commissie heeft geen cijfers kunnen inzien over het aantal studenten dat van deze mogelijkheid gebruik maakt, maar kreeg uit de verschillende gesprekken de indruk dat het om een klein percentage gaat. In de masteropleiding geldt dat ook zeker voor de orthopedagogen, bij wie er simpelweg minder animo is een stage in het buitenland te doen. Een buitenlandse stage belemmert hen in zekere zin de aansluiting bij de *Nederlandse* beroepspraktijk. Voor studenten van de afstudeerrichting MOV blijken er veel minder bezwaren, en ook voldoende mogelijkheden, een stageonderzoek in het buitenland uit te voeren.

Instroom en rendement

Zoals omschreven in de Onderwijs- en Examenregeling, worden studenten met een vwo-diploma en studenten met een relevante hbo-propedeuse toegelaten tot het eerste jaar. In 2010-2011 waren dat er in totaal 340, waarvan 271 met een vwo-diploma, 44 met een hbo-propedeusediploma en 25 met een ander diploma. In Bijlage 5 zijn de instroomgegevens opgenomen, evenals de doorstroom en rendementen van de opleidingen. De uitval na het eerste bachelorjaar komt neer op ongeveer eenderde van de studenten. De opleiding maakt gebruik van een bindend studieadvies (BSA): studenten die minder dan 37,5 ec behalen,

mogen hun studie niet vervolgen. Vanaf het collegejaar 2012-2013 wordt deze norm verhoogd naar 45 ec.

De commissie heeft de relatief grote uitval van bachelorstudenten Pedagogische Wetenschappen in meerdere gesprekken aan de orde gesteld. Ze heeft daarbij kunnen constateren dat de opleiding op basis van eigen onderzoek en de gesprekken die studieadviseurs met studenten voeren, redelijk goed zicht heeft op de oorzaken. Uit enquêtes en exitgesprekken blijkt dat relatief veel studenten een verkeerde studiekeuze maken, en dat veel studenten de opleiding te theoretisch vinden. Deze groep loopt tegen het BSA aan. Een andere groep die relatief veel uitval kent, bestaat uit de categorie studenten die Pedagogische Wetenschappen als tweede studie doen. Tijdens de visitatie gaf het opleidingsmanagement aan dat zij selectie aan de poort voor de bacheloropleiding wenselijk vindt. In het lopende jaar zijn er pilots gestart met 'matching en selectie'. Vanaf 2013 zullen intakegesprekken verplicht worden. Behalve de discrepantie tussen het theoretische karakter van de opleiding en het verwachtingspatroon van sommige studenten, en het aandeel studenten dat Pedagogiek als 'parkeerstudie' gebruikt in afwachting van inloting elders, noemde de opleiding een andere verklaring. In Utrecht kunnen studenten in februari van jaar 1 uitstromen naar een hbo-opleiding Pedagogiek. Deze mogelijkheid trekt een groter aandeel 'twijfelstudenten' naar de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen. De zelfstudie meldt dat door onder meer voorlichting wordt geprobeerd te voorkomen dat er studenten instromen die op voorhand weten dat ze tussentijds de opleiding zullen verlaten. Bovendien verwacht de opleiding een verhoging van het rendement zodra studenten meer collegegeld moeten betalen als ze langer dan 4 jaar over hun bachelorstudie doen.

De instroom in de masteropleiding bestaat voor het grootste gedeelte uit 'eigen' bachelorstudenten, die via een studierpad zijn voorgesorteerd voor een van de twee afstudeerrichtingen. De opleiding zou graag ook bachelorstudenten van buiten Utrecht aantrekken, maar slaagt daar vooralsnog onvoldoende in. Toch heeft de masteropleiding de afgelopen jaren een behoorlijke groei doorgemaakt. In de zelfstudie wordt deze groei toegeschreven aan de instroom van premasterstudenten uit het hbo. Zij volgen een schakelprogramma van 60 ec. De regels rond toelating staan in het OER. Bij geval van twijfel overleggen de leden van de Toelatingscommissie over toelaatbaarheid van studenten.

Studeerbaarheid

Het bachelorprogramma heeft een totale studiebelasting van 180 ec die evenredig verdeeld worden over de drie jaren. Naast deze spreiding van studielast noemt de opleiding nog een aantal factoren die de studeerbaarheid bevorderen: de verdeling van het programma in cursusonderdelen van gelijke omvang (7,5 ec), de samenhang in het programma die wordt gecreëerd door de studierpaden en leerlijnen, het BSA, de didactische kwaliteiten van de docenten (zie *personeel*) en maatregelen bij de inrichting van het onderwijsprogramma die vallen onder de noemer van het 'Utrechtse Onderwijsmodel' (bijvoorbeeld: activerend onderwijs, veel feedback, de profileringsruimte in het eerste semester van jaar 3). Voor de masteropleiding wordt daaraan toegevoegd dat studenten twee keer per jaar kunnen instromen en dat de programmaonderdelen (op de verdiepingscursussen na) geen ingangseisen kennen. Ook bij de roostering wordt aan de studeerbaarheid van het programma gedacht: de cursussen vinden plaats op vrijdagen, zodat de rest van de week aan onderzoek en stage kan worden besteed.

De opleiding gaat er van uit dat studenten in de bacheloropleiding wekelijks 32 uur aan hun studie besteden. Gemiddeld 7,5 daarvan bestaan uit contacturen. Uit de gesprekken met de studenten maakte de commissie op dat 32 uur hoog geschat is. Het opleidingsmanagement

nuanceerde de cijfers tijdens de visitatie juist in een andere richting: ze zijn immers gebaseerd op vakevaluaties, die vlak na een tentamen worden ingevuld. Wie het tentamen niet haalt, moet daarna nog extra studeren en voor wie het al een herkansing was, zijn de studie-uren voor de eerste toetsmogelijkheid niet in de schatting verdisconteerd. De realiteit is uiteraard dat de hoeveelheid tijd die studenten in hun studie investeren enorm verschilt. De commissie sprak bijvoorbeeld studenten die extra vakken volgden en zich daardoor uitgedaagd voelden door de opleiding. De zelfstudie vermeldt dat bijna de helft van de studenten de bacheloropleiding afrondt met meer dan 180 ec, met een gemiddelde van 26 ec aan extracurriculaire vakken. Opgemerkt wordt dat studenten daarbij veelal vier jaar over hun studie doen. De studenten stelden dat de studielast per vak erg kan verschillen.

De commissie heeft het gunstige effect van de opbouw in het programma en van de leerlijnen kunnen bevestigen. De studenten legden bijvoorbeeld uit dat bij een vak aan het begin van het curriculum, de aanpak bij het lezen van een wetenschappelijk artikel systematisch wordt besproken, en dat vervolgens geleidelijk meer zelfstandigheid wordt verlangd. Al met al oordeelden ze positief over de studeerbaarheid.

De indruk van de commissie dat de studielast vervolgens in de masteropleiding omhoog gaat, werd door masterstudenten en alumni bevestigd. Met terugwerkende kracht concludeerden zij het in de bacheloropleiding relatief gemakkelijk te hebben gehad. Ook de opleidingscommissie bevestigde de grotere studielast in de masteropleiding. Op de vraag of dit wellicht betekent dat de bacheloropleiding aan de lichte kant is, was haar antwoord ontkennend. De opleiding schrijft dit toe aan het eenjarige programma van de masteropleiding, waarin van de student veel inzet wordt verwacht in de stage en het onderzoek. Veel studenten lopen drie dagen per week stage in plaats van twee. Daarbij zijn er relatief weinig contacturen en wordt er veel zelfstandigheid verwacht. Het management vertelde dat zij streeft naar een uitdagend studieklimaat en te zoeken naar mogelijkheden het aantal contacturen (ook in de bachelor) te verhogen. De studenten waren evenwel positief over de begeleiding en de spreiding van de studielast over het masterjaar. Door de actieve werkvormen wordt er het hele blok door inzet verlangd, maar de tentamens zijn weer relatief licht. Dit geldt met name voor de afstudeerrichting MOV, die minder studenten kent en daardoor de vruchten kan plukken van kleinschaligheid.

Inzet personeel

In de zelfstudie wordt een overzicht gegeven van docenten die actief zijn in de bachelor- en/ of de masteropleiding, met daarbij functie, aanstelling, dissertatieonderwerp, specialisatie en kwalificatie. De opleiding vindt het belangrijk dat er een stevige verbinding is tussen onderwijs en onderzoek, zodat recente wetenschappelijke kennis en inzichten in het programma zijn opgenomen. Een groot deel (83 %) van het onderwijzend personeel wordt zowel in de bachelor- als de masteropleiding ingezet, en een iets kleiner deel (64 %) combineert onderwijs met onderzoek, waarbij wordt uitgegaan van een onderwijs/onderzoekratio van 60/40. De commissie heeft de cijfers bestudeerd en maakt uit de lijst met personeelsgegevens op dat iets meer dan de helft (54%) van het personeel (nog) niet gepromoveerd is. Dat relatief hoge percentage is grotendeels terug te voeren op de docenten in tijdelijke dienst (bijna de helft van het totaal). Deels gaat het hier om juniordocenten die worden ingezet voor werkgroepbegeleiding, om zo ondanks bezuinigingen voor de vaste staf de gewenste onderwijs/onderzoekratio te kunnen waarborgen.

De staf-studentratio van de bacheloropleiding is gestegen van 1:35 in 2007 naar 1:48 in 2011. Voor de masteropleiding is de staf-studentratio 1:33 (was 1:24). In de gesprekken met de opleidingscommissie en de docenten bleek dat het gevoel breed gedeeld wordt dat met

continue veranderingen en groeiende studentenaantallen, de werkdruk van docenten is toegenomen – en dat desondanks de kwaliteit van de opleiding overeind blijft, het werkplezier groot en het ziekteverzuim laag. Tijdens de gesprekken met het management en met de opleidingscommissie kwamen werkvormen ter sprake die hierop het antwoord moeten bieden. Hierbij ging het om peerfeedback en ‘studentintensieve, docentextensieve’ colleges. Voor het ontwikkelen van een nieuwe cursus krijgen docenten extra uren. Daarnaast probeert de opleiding de expertise van bijzondere hoogleraren in te zetten en de door hun ontwikkelde cursussen vervolgens over te dragen aan andere docenten. Afstemmen van college-inhoud gebeurt bij verschillende vakken waarbij hoorcolleges worden aangevuld met werkcolleges waarvoor verschillende docenten worden ingezet.

De opleiding streeft ernaar het programma daar waar gewenst zoveel mogelijk te laten verzorgen door docenten met ervaring en kwalificaties in de klinische beroepspraktijk. In de zelfstudie staat dat het de rol van hoogleraren en onderzoeksprogrammaleiders is hierop toe te zien. Een ander deel van het personeelsbeleid spitst zich toe op de professionalisering van docenten. De bekwaamheidseisen voor onderwijstaken zijn vertaald in een lijst van criteria waaraan een medewerker moet voldoen om het getuigschrift van de basiskwalificatie onderwijs (BKO). Van het vaste personeel bezit 97% een BKO. Studenten toonden zich tijdens de visitatie positief over de didactische kwaliteiten van de docenten en bevestigden daarmee de positieve evaluaties die de zelfstudie noemt.

Opleidings specifieke voorzieningen

De faculteit Sociale Wetenschappen heeft een ambulatorium, waar psychodiagnostisch onderzoek, kortdurende of langer durende behandelingen, begeleiding en coaching op het terrein van de hulpverlening aan kinderen, jeugdigen en volwassenen plaatsvinden. Het ambulatorium is een erkende opleidingsplaats voor studenten van het masterprogramma Orthopedagogiek, die daar hun stage kunnen doen. Twee commissieleden hebben tijdens de visitatie een bezoek gebracht aan het ambulatorium en daarover verslag uitgebracht aan de overige leden. Ze waren enthousiast over de mogelijkheden die het ambulatorium biedt om de theorie en praktijk van pedagogische vraagstukken op elkaar te betrekken. Masterstudenten kunnen er onderzoek en stage combineren. Het ambulatorium functioneert als een reguliere zorgaanbieder en docenten zijn er gedetacheerd om klinisch werk te verrichten tot behoud van hun klinische registraties. Zij kunnen vervolgens hun casuïstiek inbrengen in het bachelorprogramma. De capaciteit van het ambulatorium bleek behoorlijk: ruim 200 nieuwe cliënten per jaar. Voorbeelden van lopend onderzoek binnen het ambulatorium die aanknopingspunten bieden voor de opleiding, zijn de onderzoeksthema's rouwverwerking en rekenproblematiek.

De zelfstudie maakt ook melding van het Laboratorium van de faculteit Sociale Wetenschappen, waar studenten van de opleiding terecht kunnen die in het kader van hun onderzoek observationeel of experimenteel onderzoek doen. Dit laatste is, bijvoorbeeld, mogelijk op het terrein van oogbewegingmetingen, gelaatspiermetingen, cortisol- en hartslagmetingen, neuropsychologische tests op het gebied van taalperceptie, verbaal geheugen, ruimtelijke cognitie, werkgeheugen en executieve functies, speciaal ook voor jonge kinderen. De faculteit bouwt momenteel nieuwe laboratoria die in 2013 opgeleverd worden. Daarvan kan de opleiding Pedagogische Wetenschappen ook gebruik maken.

De commissie heeft tijdens de visitatie studiebegeleiding aan de orde gesteld en gevraagd hoe het tutoraat georganiseerd is. De opleidingsverantwoordelijken lichtten daarop toe dat in de bachelor werkgroepdocenten tevens als tutor fungeren, waardoor de student zijn tutor elke week ziet. Uit een door de faculteit uitgevoerd onderzoek naar de effecten van extra

begeleiding blijkt dat extra begeleiding niet per se tot betere studieresultaten leidt. De studenten en alumni die de commissie tijdens de visitatie sprak, vonden de studiebegeleiding voldoende. Ook hadden ze de indruk dat de binding van studenten met hun opleiding relatief groot is. De ervaringen met begeleiding van studenten die voor een periode in het buitenland gingen studeren, was eveneens positief.

2.2 Overwegingen

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

De commissie stelt op basis van de zelfstudie, panelgesprekken en de geraadpleegde informatie over de vakinhoud vast dat de bacheloropleiding uitgaat van een voldoende wetenschappelijk georiënteerd programma, dat de studenten goed in staat stelt de beoogde eindkwalificaties op het academische en kennisinhoudelijke vlak te realiseren. De commissie vindt dat de opleiding voldoende aandacht besteedt aan het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en heeft kunnen constateren dat de ordening van de leerstof tot een evenwichtige opbouw van kennis en vaardigheden leidt. De commissie is er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt voldoende samenhang in het programma aan te brengen. De rode draad van de opleiding ('de ontwikkeling van het kind in context') en de academische, klinische en wetenschapsfilosofische leerlijnen zorgen daarvoor. De vakken zijn goed op elkaar afgestemd en kennen geen storende overlap. De commissie is enthousiast over de leerlijn wetenschapsfilosofie en ethiek.

Aanvankelijk zette de commissie vraagtekens bij de thematische indeling, in plaats van de meer klassiek disciplinaire benadering van het curriculum. Op basis van de aanvullende informatie tijdens de visitatie is de commissie er echter van overtuigd dat het model dat in Utrecht gehanteerd wordt, prima werkt. De benadering van de inhoud vanuit consequent pedagogisch geformuleerde vragen die men bij de vakken als kapstok gebruikt, vindt de commissie sterk. De integratie van ondersteunende disciplines in de vakken blijkt de theoretische scholing van studenten niet te belemmeren. De commissie wijst wel op het risico van deze benadering, met name dat de verschillende theoretische invalshoeken voor de studenten impliciet kunnen blijven en studenten niet op het beheersen van kennis afzonderlijke steundisciplines worden afgerekend. De opleiding is zich bewust van dat risico en draagt er zorg voor dat de verschillende theoretische invalshoeken in de afzonderlijke toetsing per cursus aan bod komen.

In vergelijking met andere bacheloropleidingen Pedagogische Wetenschappen hebben studenten in Utrecht veel keuzevrijheid en profileringsruimte. De commissie vindt dit op gespannen voet staan met de moeite die het kost om binnen een curriculum van vier jaar (de éénjarige masteropleiding meegerekend), wetenschappelijk geschoolde en professioneel voldoende voorbereide pedagogen af te leveren. Anderzijds concludeert zij dat de opleiding voldoende grip heeft op de mate waarin het programma de studenten in staat stelt de eindtermen te halen. Bovendien is de commissie er op basis van de gesprekken van overtuigd geraakt dat de keuzevrijheid zeer motiverend werkt en een positieve invloed heeft op de profilering, doordat studenten zelf(bewust) een zinvolle invulling geven aan het programma. Ook is het de commissie tijdens de visitatie duidelijk geworden dat de opleiding in staat is op basis van feedback en evaluaties waar nodig het programma inhoudelijk bij te sturen en stapsgewijs te verbeteren. Het Utrechtse model is volgens de commissie te zien als een medaille met een negatieve en positieve kant, maar wel een bewuste keuze waarop voldoende kritisch gereflecteerd wordt.

De commissie is kritisch over het aantal contacturen in de opleiding, dat onder druk staat van bezuinigingen en toenemende studentenaantallen. Ze is van mening dat de bacheloropleiding om veel collegetijd en interactie vraagt en dat pas in de loop van het curriculum meer zelfstandigheid mag worden verlangd. De studielast is in vergelijking met de vorige visitatie forsler geworden, maar kan naar oordeel van de commissie nog verder worden verzwaaard. Het verschil met de studielast in de masteropleiding, zeker wat betreft de manier waarop de studenten die ervaren, was in dit opzicht opvallend. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om door te gaan met zoeken naar creatieve oplossingen om de onderwijsintensiteit te versterken zonder dat de werkdruk voor docenten daarbij evenredig stijgt. Op basis van de gesprekken met het management heeft ze er vertrouwen in dat de opleiding hierin zal slagen.

Dit vertrouwen is mede gebaseerd op de positieve indruk die de commissie heeft gekregen van het didactisch concept waarmee de opleiding haar programma inricht. Men streeft naar activerende werkvormen en maakt goed gebruik van feedback door docenten én studenten, wat een dynamische en motiverende onderwijsleeromgeving creëert. Studenten zijn erg tevreden over de verschillende werkvormen en de bereikbaarheid van docenten. Ondanks de werkdruk en de grote studentenaantallen slaagt de opleiding erin de studenten voldoende ondersteuning en begeleiding te bieden.

Een kritische kanttekening zet de commissie bij de relatief hoge studentenuitval. De opleiding heeft aangetoond goed zicht te hebben op de verklaringen die hierbij een rol spelen, maar de commissie zou graag zien dat men de uitval daadwerkelijk terugdringt. Daarnaast zou de opleiding in overweging kunnen nemen de bachelorstage verplicht te stellen, of op zijn minst er de voorwaarden voor te scheppen en te stimuleren dat meer studenten hun profileringsruimte daar deels voor inzetten.

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

De masteropleiding is net als de bacheloropleiding onderzoeksgericht. De commissie heeft waardering voor de link tussen persoonlijk onderzoek van de docenten en de inhoud van de colleges. Ze is van mening dat het wetenschappelijke niveau van de opleiding in het programma voldoende tot uitdrukking komt. De leerdoelen zijn concreet uitgewerkt. Een groot verschil met de bacheloropleiding betreft de beperkte omvang van de keuzeruimte in het curriculum, maar dit wordt voldoende gecompenseerd door de autonomie die studenten hebben bij hun stage en afstudeeronderzoek. De studenten met wie de commissie gesproken heeft, waardeerden juist de mate waarin ze de regie konden voeren over de invulling van het programma.

In tegenstelling tot het bachelorprogramma wordt het masterprogramma als relatief zwaar beleefd. Toch slagen studenten erin het programma succesvol te doorlopen en blijken ze tevreden over het niveau, mogelijkheden tot persoonlijke invulling en ontwikkeling en voorbereiding op de arbeidsmarkt. Ook waarderen ze de ondersteuning in de stage en het onderzoekstraject. De commissie concludeert op basis van de gesprekken en de bestudering van het programma en stageverslagen dat het masterprogramma inderdaad zwaarder, maar doenbaar is. De zwaarte hangt voor Orthopedagogiek samen met een probleem waarvoor in Utrecht wel een oplossing moet worden gevonden: de opleiding stelt voor de stage minder tijd ter beschikking dan de stage-instellingen wenselijk achten (twee versus drie dagen per week). Veel studenten investeren noodgedwongen zelf meer tijd in hun stage. Anderzijds beaamt de commissie dat studenten hun masterjaar hierdoor veel meer dan hun bacheloropleiding, beschouwen als een 'stoomcursus', in de goede zin van het woord. De opleiding professionaliseert hen en stimuleert het leervermogen, zodat ze ook na afronding van de opleiding vooruitgang kunnen blijven boeken.

De commissie is onder de indruk van de klinische programmaonderdelen en de stage. Ze heeft een goede indruk gekregen van het ambulatorium en van de klinische ervaring van het onderwijzend personeel. De opleiding voert een actief beleid rond het aantrekken van klinisch personeel en heeft met het ambulatorium een goed instrument in handen om de klinische praktijk dicht bij het onderwijs te betrekken. Ook kunnen studenten er stage lopen en onderzoek doen. De stagerapporten getuigen van goede begeleiding en goede kwaliteit van de stages. Men kan eruit opmaken dat studenten Orthopedagogiek moeten voldoen aan de kwaliteitseisen diagnostiek die de NVO stelt. De stageverslagen maken duidelijk dat er stevig wordt geïnvesteerd in diagnostiek en begeleiding. Voor de studenten van de afstudeerrichting MOV geldt dat hun stage en afstudeeronderzoek gecombineerd worden. De commissie juicht deze keuze toe en vindt de inrichting van de masteropleiding op dit vlak een voorbeeld voor andere opleidingen.

Wat internationalisering betreft heeft de opleiding een stap vooruit gedaan. De mogelijkheden liggen vooral bij studenten MOV; bij Orthopedagogiek komt dat minder van de grond, omdat deze richting sterk gefocust is op de nationale klinische praktijk. Toch zou een internationaal geïntereerd orthopedagogisch onderzoek mogelijk moeten zijn.

De commissie vroeg zich gedurende de visitatie af of de kwaliteit van de masteropleiding en de verdeling van de studielast (van master- én bacheloropleiding) niet wat te winnen zouden kunnen hebben bij het beperken van de profileringsruimte in de bacheloropleiding. Ze realiseerde zich echter dat de inrichting van het bachelorprogramma een bewuste keuze is met evidente voordelen. De commissie heeft ook kunnen vaststellen dat het masterprogramma de studenten in staat stelt het juiste academische eindniveau te halen, waarbij de invulling van het masterprogramma eerder generalistisch dan specialistisch genoemd kan worden. De professionele voorbereiding van de studenten is uitstekend. Op basis van inhoud en vormgeving van het programma van beide afstudeerrichtingen is de commissie van oordeel dat het masterprogramma de studenten in staat stelt alle vereiste eindkwalificaties te realiseren.

2.3 Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.
Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **goed**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

3.1 Bevindingen

De commissie heeft in het kader van Standaard 3 verschillende documenten bekeken: stukken van de examencommissie, Onderwijs- en examenreglementen van de opleidingen en de studiegids om een inventarisatie te maken van de toetsen uit verschillende curriculumjaren. Ze heeft een gesprek gevoerd met de examencommissie, bij wijze van steekproef vijftien bachelortheses en vijftien masterthesen bestudeerd, en stageverslagen bekeken om zich een beeld van het gerealiseerde eindniveau te vormen.

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen

De bacheloropleiding maakt gebruik van verschillende toetsvormen. Veel vakken worden afgesloten met een schriftelijk tentamen en worden waar nodig uitgebreid met casuïstiek- en interviewuitwerkingen, presentaties, individuele of groepsopdrachten of zelfstudieopdrachten. De commissie heeft vastgesteld dat dit bij de meeste vakken het geval is. Ook moeten studenten papers schrijven. Uitgangspunt is dat de toetsvormen aansluiten bij de leerdoelen per vak. De commissie is dit nagegaan door de vakomschrijvingen met bijbehorende leerdoelen, werk- en toetsvormen in de zelfstudie te bekijken. De zelfstudie stelt dat studenten per cursus vooraf over de gehanteerde toetsvorm(en) worden geïnformeerd in de studiegids en cursushandleiding. Alle cursussen die door de opleiding worden aangeboden worden door het managementteam, de opleidings(advies)commissie en de examencommissie beoordeeld op afstemming tussen doelen, inhoud en toetsvormen.

Dat de toetsvormen inderdaad aansluiten bij de gestelde leerdoelen, kan geïllustreerd worden met een inleidend kennismakend vak als ‘Opvoeding en ontwikkeling’, waarvoor studenten opdrachten en een schriftelijk tentamen maken, tegenover ‘Doing a qualitative research project’, dat wordt afgerond met een paper en een presentatie. Studenten bevestigden de variatie in toetsvormen waarmee ze in de bacheloropleiding te maken krijgen; de alumni waren positief over de opbouw in moeilijkheidsgraad van de toetsen door het curriculum heen. Een speciale toetsvorm, die onder meer bijdraagt aan het realiseren van leerdoelen op het gebied van ‘leervaardigheden’, is het reflectiedossier. Op een aantal ‘sleutelmomenten’ tijdens de opleiding reflecteren studenten op hun keuze voor een studiepad, invulling van de profileringsruimte, arbeidsperspectief en vervolg in de masteropleiding. Deze keuzes komen in verplichte tutorgesprekken aan de orde en daarbij leveren de studenten een geschreven tekst in. Een afgetekend reflectiedossier is voorwaarde voor het verkrijgen van het bachelordiploma.

Recentelijk heeft de faculteit de examencommissies van alle opleidingen geherstructureerd en ondergebracht in één gezamenlijke voor de bacheloropleidingen, één voor de academische masterprogramma’s en één voor de researchmasterprogramma’s. De voorzitters van de drie examencommissies vormen samen met een toetsdeskundige en een expert uit de afdeling Methoden en Technieken een facultaire toetscommissie. Deze doet jaarlijks verslag aan de examencommissies over het toetsbeleid dat zij onder gezag van de examencommissies uitvoert. Dat gaat onder meer over verantwoording van de aansluiting van leerdoelen op de eindtermen; voorschriften voor het construeren van toetsen; controle van de toetskwaliteit; en het opstellen van beoordelingsrichtlijnen. De bedoeling is dat er bijvoorbeeld steekproefsgewijs voorbeelden van toetsen, papers en theses worden opgevraagd en dat zo toezicht op elkaars toetsen ontstaat. Tijdens de visitatie bleek dat het nieuwe toetsbeleid vooralsnog vooral uit plannen bestaat en dat van systematisch toezichthouden op toetsing nog geen sprake is.

De commissie heeft dit kunnen bevestigen door haar steekproef van vijftien bachelortheses uit de twee meest recente collegejaren. De uniformiteit in beoordeling van deze theses bleek moeilijk vast te stellen, bijvoorbeeld omdat er niet systematisch van eenzelfde beoordelingsformulier gebruik is gemaakt. Het opleidingsmanagement lichtte toe inmiddels een standaard beoordelingsinstrument in gebruik te hebben genomen en te streven naar meer uniformiteit en het precies definiëren van de rol van de tweede lezer.

Het viel de commissie op dat de theses (voor 15 ec) relatief beperkt in omvang zijn. Maar zij was positief verrast over de vorm waarin ze worden geschreven, namelijk een

wetenschappelijk artikel. In de meeste gevallen werken meerdere studenten samen aan een thesis. De opleiding gaat uit van vier studenten per thesis, waarbij kan worden gekozen uit onderwerpen die de opleiding voorstelt. Honoursstudenten hebben op dit vlak meer vrijheid en hoeven niet in een groepje van vier te werken. De commissie is naar aanleiding van de gelezen theses nagegaan hoe de opleiding de individualiteit van de thesisbeoordeling kan garanderen. De commissie is van oordeel dat een individuele beoordeling noodzakelijk is omdat het hier om het sluitstuk van de opleiding gaat waarin een groot deel van de eindtermen in samenhang wordt getoetst. De opleidingsverantwoordelijken en de examencommissie legden uit dat het eindproduct gezamenlijk wordt beoordeeld, maar dat het cijfer gemiddeld wordt met individuele beoordelingen gedurende het onderzoek. Daarvoor is de thesisbegeleider verantwoordelijk. Er zijn twee gemeenschappelijke en twee individuele opdrachten. De docenten gaven aan voldoende te weten waarop studenten beoordeeld dienen te worden. De registratie van dit proces in aanloop naar het eindproduct zou echter beter kunnen. De studenten waren niet onverdeeld positief over het gezamenlijk schrijven van eindwerkstukken.

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Ook voor de masteropleiding geldt dat de toetsvormen variëren en aansluiten op de leerdoelen per programmaonderdeel. Het cursorische gedeelte, dat zo'n één derde van het programma uitmaakt, heeft als belangrijkste doel het verdiepen van de kennisbasis die voor een van de afstudeerrichtingen vereist is en wordt dan ook afgesloten met een tentamen. Bij de colleges moeten de studenten ook tussentijdse opdrachten maken. Voor de stage wordt een verslag geschreven, waarbij de student geacht wordt zijn werkzaamheden en de daarbij genomen beslissingen op wetenschappelijke wijze te verantwoorden en kritisch te reflecteren op zijn functioneren tijdens de beroepsuitoefening. Het afstudeeronderzoek wordt afgesloten met een thesis.

In de zelfstudie staat dat alle opdrachten en papers tijdens de duur van het programmaonderdeel moeten worden voltooid en dat zij hierop tijdige feedback krijgen, zodat nog tijdens een onderdeel een eventueel hiaat of een onvoldoende prestatie gerepareerd kan worden. Voor het afstudeeronderzoek is er een handleiding. Deze bevat de criteria die de thesisdocent en een tweede beoordelaar hanteren om de masterthesis te beoordelen. De theses van de afstudeerrichting Orthopedagogiek die de commissie bestudeerd heeft, waren in de meeste gevallen door twee studenten gezamenlijk geschreven. De opleiding zegt tot dergelijk duo-onderzoek genoodzaakt te zijn onder druk van afnemende financiële middelen en grote studentenaantallen. Ook voor deze theses heeft de commissie tijdens de visitatie het punt van individuele beoordeling aan de orde gesteld. Volgens de opleiding blijft individuele beoordeling gewaarborgd door individuele beoordelingsformulieren, en zijn de richtlijnen voor duo-onderzoeken opnieuw expliciet onder de aandacht van thesisdocenten gebracht. De commissie heeft net als bij de bacheloropleiding geconstateerd dat op het vlak van actieve controle en bevorderen van de consistentie door de examencommissie nog winst kan worden geboekt.

Studenten MOV lichtten toe dat ze zelf het onderwerp voor hun masterthesis kunnen kiezen en worden gestimuleerd hun stage en thesisonderzoek te koppelen. De studenten Orthopedagogiek kiezen hun thesisonderwerp echter doorgaans uit een lijst van de opleiding, waarbij ze de kans hebben aan te sluiten bij lopend onderzoek. Ze zijn overigens niet verplicht dit te doen. Verschillende deelproducten van de masterthesis worden tussendoor becommentarieerd door de thesisdocent. De beoordelingscriteria sluiten aan bij de eindkwalificatie om op gevorderd niveau binnen het beroepsveld bij te dragen aan de ontwikkeling van het pedagogisch vakgebied. Dit betekent onder meer dat de student een

zinnige pedagogische vraagstelling empirisch kan onderzoeken en er adequaat over kan rapporteren. In de zelfstudie wordt toegelicht dat er in de masteropleiding voor is gekozen om ook aio's en postdocs in te zetten bij de thesisbegeleiding, zodat de inbedding in het onderzoek gegarandeerd kan worden en uitgevoerd wordt door hooggekwalificeerd personeel. Eén van de twee beoordelaars van de masterthesis is daarnaast altijd een staflid.

Ook voor de stage is er een handleiding. Hierin wordt beschreven waarop de student beoordeeld wordt: zelfstandigheid, kennis, vaardigheden en inzicht, omgang met cliënten en tijdelijke collega's, kwaliteit van het praktische werk en de ontwikkeling daarvan, zich leerbaar opstellen en kwaliteit van de verslaggeving. In de beoordeling worden ook de uitwerking en het bereiken van de door de studenten geformuleerde doelstellingen betrokken. Halverwege de stage wordt door de student een tussenevaluatie geschreven die beoordeeld wordt. Op dat tijdstip heeft de stagedocent, die zelf een klinische registratie of klinische ervaring heeft, contact met de praktijkbegeleider van de stage-instelling om de gestelde leerdoelen van de student te evalueren. De formele eindbeoordeling wordt uitgevoerd door de stagedocent op basis van de beoordeling door de praktijkbegeleider, de eigen waarnemingen met betrekking tot de wijze waarop de student omgegaan is met de mogelijkheden die haar geboden werden, de mening en ervaringen die de student aangeeft en de kwaliteit van het stageverslag. De commissie heeft tijdens de visitatie een aantal van deze stageverslagen bekeken.

3.2 Overwegingen

De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen een toetsbeleid hebben. De toetsen en toetsvormen zijn afgestemd op de vakinhoud en de gestelde leerdoelen. De variatie in toetsvormen is naar het oordeel van de commissie prima en zinvol. Er is een toetscommissie geformeerd die faculteitsbreed moet zorgdragen voor controle op de toetskwaliteit en in het verlengde daarvan moet garanderen dat afgestudeerden het beoogde eindniveau halen. Hoewel de commissie op basis van het niveau van de theses en van de stageverslagen concludeert dat zowel bachelor- als masterstudenten het beoogde niveau inderdaad behalen, constateert zij dat de examencommissies hun werkelijke grip op de toetsing en beoordeling nog verder moeten verstevigen. De beoordelingen van de verschillende eindwerken werden niet consequent op dezelfde manier verantwoord en gedocumenteerd. Ook kon de commissie niet direct van elke student de individuele bijdrage aan het eindresultaat achterhalen. De opleiding heeft voldoende aannemelijk gemaakt dat de toetsing op dit punt eerlijk en gedifferentieerd gebeurt, maar zou dat naar oordeel van de commissie zorgvuldiger en transparanter moeten documenteren. De commissie beveelt aan direct werk te maken van het consequent laten invullen van dezelfde beoordelingsformulieren en de deeltijfers die leiden tot het individuele eindcijfer met het eindwerk te documenteren.

Naast de variatie in toetsvormen kennen de opleidingen een duidelijke opbouw in moeilijkheidsgraad, die zich goed in de toetsen weerspiegelt. De commissie is van mening dat daarin ook de drie leerlijnen voldoende aan bod komen en spreekt haar waardering uit voor het vakoverstijgende reflectiedossier dat de bacheloropleiding hanteert. Het is een prima instrument om het academische en professionele zelfbewustzijn van studenten te stimuleren, en ervoor te zorgen dat de keuzevrijheid die het Utrechtse model impliceert, weloverwogen ingevuld kan worden. De commissie waardeert de vorm waarin de bacheloropleiding haar studenten de thesis laat schrijven, namelijk een wetenschappelijk artikel.

De bachelortheses zijn van wisselende kwaliteit, maar laten wel zien dat het beoogde eindniveau gerealiseerd wordt. De literatuur die gebruikt wordt, en waaraan ook in kwantiteit regels worden gesteld, zijn van voldoende niveau. De commissie zet vraagtekens bij de opzet waarbij vier studenten tezamen aan één thesis werken, omdat het risico is dat er studenten 'meeliften' op het werk van anderen, en de gedwongen samenwerking op gespannen voet

staat met het verder deels op autonomie ingerichte bachelorprogramma (veel profileringsruimte). De opleiding gaf aan dat samenwerken ook als leerdoel van de thesis kan worden beschouwd en de wetenschappelijke praktijk weerspiegelt, maar die claim verliest wat de commissie betreft aan waarde omdat honoursstudenten individueel of met zijn tweeën mogen werken. Het systeem lijkt vooral uit nood geboren; de meeste studenten en alumni zouden liever anders zien.

Wat de mastertheses betreft heeft de commissie vergelijkbare conclusies getrokken: hoewel de kwaliteit wisselend was, waren alle theses van voldoende niveau. Gesteld kan worden dat de studenten het beoogde eindniveau realiseren. Qua onderzoeksopzet, methode en inhoud voldeden ze aan de criteria die op masterniveau gesteld worden. Ook bij de masteropleiding zou de commissie liever zien dat iedere student afzonderlijk een eindwerk produceert, al heeft de examencommissie voldoende aannemelijk kunnen maken dat bij de beoordeling duidelijk is wie welke bijdrage heeft geleverd en dat er dus ook individueel becijferd wordt. De commissie waardeert de opzet van de afstudeerrichting MOV, waarin studenten hun onderzoek en stage combineren. De opleiding slaagt er goed in om onderzoek en onderwijs op elkaar te betrekken. De manier waarop de stage is vormgegeven en wordt beoordeeld, garandeert naar oordeel van de commissie de professionele voorbereiding die men van een éénjarige masteropleiding mag verwachten. De stages zijn van voldoende kwaliteit.

3.3 Conclusie

Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.
Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Algemeen eindoordeel

De commissie is van mening dat de Universiteit Utrecht een gedegen bachelor- en masteropleiding Pedagogische Wetenschappen biedt, die voldoen aan de eisen die daaraan op basis van het domeinspecifieke referentiekader gesteld worden. Het onderwijsprogramma heeft een uitstekende theoretische basis en besteedt voldoende aandacht aan klinische vaardigheden, zodat afgestudeerden voldoende kennis en vaardigheden hebben om als academische professionals naar de arbeidsmarkt uit te stromen. De onderwijsleeromgeving stelt de studenten in staat om de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing, hoewel de controle op de kwaliteit daarvan nog verder dient te worden aangescherpt. De commissie is van oordeel dat de beoogde eindkwalificaties voor zowel de bachelor- als de masteropleiding worden gerealiseerd.

Conclusie

Het eindoordeel over de *bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen* is **voldoende**.
Het eindoordeel over de *masteropleiding Pedagogische Wetenschappen* is **voldoende**.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Martine Brunt-van Leeuwen is masterstudent Onderwijswetenschappen aan de Open Universiteit. Zij studeerde analytische en fysische chemie aan de Hogeschool Rotterdam te Delft en behaalde haar diploma in 1994. Zij volgde daarna een tweejarige opleiding aan de PABO tot basisschoollerares en een deeltijdopleiding Speciaal Onderwijs met als afstudeerrichting Intern Begeleider/Remedial Teacher van de Kleuterbouw. Vanaf 1999 heeft zij als groepsleerkracht op basisscholen te Rozenburg gewerkt, vanaf 2004 is zij tevens onderbouwcoördinator en vanaf 2006 intern begeleider. Zij is lid van het curatorium, adviesorgaan van Penta College CSG Blaise Pascal sinds 2011.

Prof. dr. dr.h.c. mult. Erik De Corte was van 1978 tot 2006 gewoon hoogleraar aan de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven met als voornaamste opdracht onderzoek en onderwijs op het domein van de onderwijskunde, inz. de onderwijspsychologie. Hij behaalde in 1960 het diploma van onderwijzer aan de normaalschool te Torhout en promoveerde in 1970 tot doctor in de Pedagogische Wetenschappen aan de KU Leuven. In het academiejaar 1998-1999 verbleef hij als visiting scholar aan de School of Education van Stanford University en in 2005-2006 als Fellow aan het Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences te Stanford, California. Zijn belangrijkste onderzoeksinteresses betreffen het ontwikkelen van een theorie van het leren en onderwijzen van cognitieve en zelfregulatievaardigheden, inz. op het domein van de wiskunde bij leerlingen van de lagere school en het onderzoek naar de aard en de invloed van “beliefs” op het leren van wiskunde. Hij was de eerste President (1985-1989) van de European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI) en tevens de “founding editor” van EARLI’s tijdschrift *Learning and Instruction* (1990-1993). Voor zijn domeindeskundigheid heeft hij internationale erkenning gekregen door onder meer het behalen van twee eredoctoraten, de toekenning van meerdere wetenschappelijke awards (zoals de EARLI Oeuvre Award for Outstanding Contributions to the Science of Learning and Instruction) en het lidmaatschap van de National Academy of Education of the United States en de Royal Norwegian Society of Sciences and Letters, het fellowship van de International Academy of Education en van de American Educational Research Association. Van 1987 tot 1993 was hij Directeur van het Instituut voor Levende Talen en van 1994 tot 1998 Voorzitter van het Departement Pedagogische Wetenschappen van de KU Leuven. Hij heeft sinds 1994 veelvuldig deelgenomen als voorzitter of als lid aan visitatiecommissies in België, Finland, Duitsland, Frankrijk en Nederland (o.m. voorzitter van de onderzoeksvisitatie Pedagogiek en Onderwijskunde in 2000 en van de onderwijsvisitatie Pedagogische Wetenschappen in 2005).

Walter Hellinckx is emeritus professor Orthopedagogiek, K.U. Leuven. Hij studeerde pedagogische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit te Leuven en promoveerde in 1979 aan deze universiteit met een proefschrift over vroegtijdige hulpverlening aan gezinnen met een kind met Down’s syndroom. Na zijn promotie specialiseerde hij zich op het domein van de orthopedagogische hulpverlening aan kinderen en jeugdigen met gedragsproblemen. Hij verrichtte jarenlang onderzoek m.b.t. de kwaliteit van de pedagogische hulpverlening in residentieel verband en was voorzitter, nu honorary president, van Eusarf (European Association for the Scientific Study of Residential Care, Foster Care and its alternatives). De laatste jaren verlegde het zwaartepunt van zijn onderzoek zich naar gezinspedagogische factoren bij het ontstaan van agressief gedrag en naar pedagogische factoren bij het ontstaan van kindermishandeling. Vanaf 1999 was hij gasthoogleraar aan het Département Sciences de l’Éducation van de Université Paris X Nanterre en lid van de Conseil Scientifique van het Observatoire National de l’Enfance en Danger in Parijs. Voor zijn wetenschappelijk werk en

het bevorderen van de Europese studentenuitwisseling ontving hij in 2008 de Medaille van de Universiteit van Warschau en in 2010 de eerste Eusarf-Award. In 2003 maakte hij deel uit van de visitatiecommissie voor het Graduaat in de Orthopedagogie in Vlaanderen en in 2005 van de onderwijsvisitatiecommissie Pedagogische Wetenschappen in Nederland.

Ernest van Lieshout studeerde psychologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en behaalde zijn doctoraal (cum laude) in 1973 en zijn doctoraat in de sociale wetenschappen in 1984 aan dezelfde universiteit. Titel van het proefschrift is ‘Strategietraining voor het oplossen van visuele vergelijkingstaken ter bevordering van aandacht bij moeilijk lerende kinderen: een oogbewegingsonderzoek’. In 1973 begon hij als wetenschappelijk medewerker bij de vakgroep Orthopedagogiek van de (toenmalige) Katholieke Universiteit Nijmegen, thans Radboud Universiteit Nijmegen. In 2000 werd hij benoemd tot hoogleraar Orthopedagogiek met betrekking tot onderwijsleerproblemen aan de Vrije Universiteit Amsterdam, waar hij in 2010 met emeritaat ging. Zijn specialisme als onderzoeker ligt op het gebied van de verklaring en behandeling van rekenproblemen. Daarbij vormt de theorie van de psychologische informatieverwerking het belangrijkste theoretische kader. De heer van Lieshout is onder meer lid geweest van het Dagelijks Bestuur van de afdeling, van de Examencommissie Pedagogische Wetenschappen en van de universitaire examencommissie Toekenning Onderwijscertificaat (later BKO).

Dolf van Veen studeerde pedagogische wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam en werkte in de kinderpsychiatrie en jeugdhulpverlening. Daarna was hij onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Leiden, algemeen studie leider Pedagogiek aan het Nutsseminarium (UvA en later Hogeschool van Amsterdam) en hoofd van het Educatief Samenwerkingsverband Amsterdam Noord-Holland (ESAN). Hij was en is projectleider van landelijke en grootstedelijke innovatieprogramma’s op het gebied van het (speciaal) onderwijs, het jeugd beleid en de jeugdzorg en gasthoogleraar aan diverse buitenlandse universiteiten. Sinds 1998 bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Nottingham, vanaf 2000 hoofd van het Landelijk Centrum Onderwijs en Jeugdzorg, onderdeel van het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (thans Nederlands Jeugdinstituut) en sinds 2004 tevens verbonden aan Hogeschool Inholland als lector Grootstedelijk Onderwijs en Jeugd beleid. In 2009 is hij benoemd als ambassadeur Samenwerken voor de Jeugd door de ministeries van OCW en Jeugd en Gezin, mede namens de VNG. Zijn onderzoek en ontwikkelingswerk omvat beleidsstrategieën en innovatieprogramma’s van overheden en praktijkinstellingen gericht op kwetsbare kinderen en jeugdigen, hun gezinnen en scholen.

Chris Zaad is opgeleid als orthopedagoog en was van 1972 tot 1990 hoofd gedragswetenschappelijke dienst St. Maartenskliniek te Nijmegen, een gespecialiseerd ziekenhuis voor orthopedie, reumatologie en revalidatie. Van september 1990 tot september 1992 was hij directeur van Martinus van Beek, een kleine woon- en behandelinstelling voor slechthorende en spraaktaal gehandicapte kinderen te Nijmegen. Van 1992-1999 was hij hoofd sector behandeling Zonhove, behandelcentrum voor meervoudig gehandicapte kinderen en jongeren. Van 1999- mei 2008 was hij eindverantwoordelijk behandelaar en voorzitter moreel beraad Zonhove/SWZ. Momenteel heeft hij een eigen praktijk, Chris Zaad Advies, als GZ-psycholoog, Orthopedagoog-Generalist.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Ten behoeve van de onderwijsvisitatie/accreditatie van de bachelor- en masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen in Nederland.

1. Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de pedagogiekopleidingen in Nederland heeft de Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vorige visitatiecommissie, die in 2005 de opleidingen heeft beoordeeld. Daarnaast heeft de Kamer bij het opstellen van de criteria zich rekenschap gegeven van de criteria die, voor zover vergelijkbaar, in andere landen gelden.

Bij de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als pedagoog heeft de driejarige bacheloropleiding in de pedagogiek naar onze ervaringen tot nu toe geen civiel effect gehad, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Pedagogische Wetenschappen, VSNU, 2005, p. 25). De nadruk in de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen ligt op disciplinaire academische vorming en kennisverwerving. De bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding Pedagogische Wetenschappen of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. Tevens leidt een bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen op voor functies op de arbeidsmarkt, waarvoor een algemene academische basisvorming voldoende is, welke indien nodig op de werkvloer aangevuld wordt met bij- en nascholing. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen is de masteropleiding Pedagogische Wetenschappen echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als pedagoog. De bachelor- en masteropleidingen Pedagogische Wetenschappen richten zich op het zelfde domein. Het verschil tussen bachelor en master is een niveauverschil. De master afgestudeerde kan zelfstandig complexe en ongestructureerde problemen onderzoeken en hanteren. De bachelor afgestudeerde zal veelal onder supervisie / begeleiding werken en aan de hand van protocollen en voorgeschreven werkwijzen.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit.

Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding Pedagogische Wetenschappen, dat bachelor en master juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én master tezamen. Daarmee verschaft de ministerie de pedagogiekopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse pedagogiekopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen verschilt in de bachelorfase. Dit zal er toe leiden dat wanneer een specifiek

bachelorprogramma met andere bachelorprogramma's wordt vergeleken er verschillen worden gevonden, in het bijzonder met betrekking tot de invulling van de keuzeruimte. Dit geldt ook, maar in veel mindere mate, bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook de academische vorming en de wetenschappelijke oriëntatie zoals die in de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen naar voren komen.

Aanvullend dient aangetekend te worden dat in andere Europese landen, voor wat betreft de klinische opleiding, uitgegaan wordt van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. Ook in het vorige visitatierapport (zie Onderwijsvisitatie Pedagogische Wetenschappen, VSNU, 2005, p. 27) is aangegeven dat een vijfjarige academische studie goede mogelijkheden zou bieden tot zowel algemeen academische als op het beroep gerichte academische (professionele) vorming. In Nederland is getracht in navolging hiervan en in samenwerking met de psychologen accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige masteropleiding voor de klinische opleiding in de pedagogiek (orthopedagogiek). Deze aanvragen zijn niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het ministerie beroept zich onder andere op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

De Kamer Pedagogische Wetenschappen heeft zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen Pedagogische Wetenschappen zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Pedagogische Wetenschappen van mening dat de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit pedagogiekvakken, methodologische en statistische, en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische pedagogiekopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de Pedagogische Wetenschappen een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het disciplinaire karakter van de Pedagogische Wetenschappen als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de pedagogiekopleiding is de (inter)nationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

Vanuit deze achtergrond richt de pedagogiek zich op de wetenschappelijke bestudering van opvoeding, onderwijs en hulpverlening. Observatie en analyse van gedrag dient te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen dit gedrag plaatsvindt. Dit geldt ongeacht de subdiscipline van de pedagogiek.

De aard van de Pedagogische Wetenschappen brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende modellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van

opvoeding, onderwijs en hulpverlening. Een belangrijke taak van de Pedagogische Wetenschappen is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse onderzoeksopzetten en methoden toegepast in de verschillende gebieden van de pedagogiek zoals de experimentele en de quasi-experimentele onderzoeksopzet, alsmede klinische observatie, laboratoriumonderzoek, fysiologische metingen en survey onderzoek. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde pedagoog.

De pedagogiekopleiding bereidt de studenten voor op de pedagogische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat pedagogen, net zoals psychologen en medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

3. De inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de pedagogiekopleiding, naar het oordeel van de Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten, waarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus of qua naamgeving in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. kennis van de belangrijkste deelgebieden van de pedagogiek, zoals, algemene en historische pedagogiek, orthopedagogiek, gezinspedagogiek, onderwijskunde en leerproblemen.
- b. kennis van de steungebieden: psychologie, sociologie, (neuro)biologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer, data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de pedagogische wetenschap en het empirisch onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus);
- d. naast kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook ervaring met voor een pedagoog relevante vaardigheden, zoals gesprekstechnieken, schrijfvaardigheid, presenteren;
- e. afhankelijk van de beroepspraktijk de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de basiskwalificatie orthopedagoog NVO en de aantekening diagnostiek en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog of NVO Orthopedagoog-generalist;
- e. een bachelorthesis, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (kleinschalig) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;

- b. gesuperviseerde praktijk- en onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de basiskwalificatie orthopedagoog NVO en de aantekening diagnostiek en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog of NVO Orthopedagoog-generalist;
- d. een masterthesis: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Pedagogiek en Onderwijskunde neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de pedagogiekopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij pedagogen berust, met inbegrip van de toets- en examencommissie. Ten slotte acht de Kamer regelmatig landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de pedagogiekopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Internationale vergelijking

Voor een beschrijving van de positie van de opleidingen pedagogiek in Nederland in internationaal perspectief, heeft de Kamer Pedagogiek het NUFFIC gevraagd de Nederlandse opleidingen te vergelijken met enkele buitenlandse opleidingen. Het onderzoek is uitgevoerd door mevr. J. Stannard van de afdeling Afdeling Onderwijsvergelijking. Aanvullende gegevens zijn verstrekt over de opleidingen in Duitsland door mevr. dr. Vera Munde en over België door prof dr. Hans Grietens beide van de Rijksuniversiteit Groningen.

Het onderzoeksverslag gaat in op de opleidingen pedagogiek en onderwijskunde in Spanje, Duitsland, Engeland en de Verenigde Staten. De conclusie die uit dit onderzoek getrokken kan worden, is dat de opleidingen internationaal niet eenvoudig te vergelijken zijn. Uit de landenbeschrijvingen blijkt dat de bachelor vaak ingericht is als de opleiding tot leerkracht basisonderwijs. Na een doorgaans driejarige opleiding kunnen de afgestudeerde bachelors het onderwijs ingaan of opteren voor een 2-jarige masteropleiding gericht op pedagogiek, onderwijskunde of orthopedagogiek. De component onderzoeksvaardigheden en academische vorming komt dan pas aan de orde in de master en is zeer beperkt.

Vastgesteld kan worden dat er weinig overlap is tussen de opleidingen in Spanje, Engeland en de Verenigde Staten en de Nederlandse opleiding pedagogiek en onderwijskunde. De doelgroep, de gerichtheid op de praktijk, de academische vorming en de opzet van de opleidingen zijn wezenlijk anders en de Nederlandse opleidingen leveren een ander type alumni af.

Van de vier beschreven landen worden in Duitsland een aantal vergelijkbare programma's aangetroffen, met name waar het gaat om de Orthopedagogiek. Het doel van de opleiding is daar echter vaak het trainen van leerkrachten voor het speciaal onderwijs, maar er zijn ook een aantal minder op het onderwijs gerichte opleidingen. De focus ligt daar vooral op het

pedagogisch handelen en veel minder op diagnostiek. Dit wordt dan ook expliciet geoefend in verschillende stages. De Nederlandse opleidingen hebben minder stage mogelijkheden. Daarnaast worden in Nederland veel vakken met betrekking tot statistiek, methoden en technieken aangeboden die in Duitsland maar een zeer klein percentage van de opleiding uitmaken. In de tabel wordt als voorbeeld een vergelijking gemaakt tussen de Carl von Ossietzky Universität Oldenburg en de Rijksuniversiteit Groningen m.b.t. de studie Orthopedagogiek.

Meer overlap in programma en uitgangspunten bestaat er met de zusteropleidingen in België. De opleiding pedagogische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven duurt in totaal vijf jaar (drie bachelor- en twee masterjaren). De richting orthopedagogiek is één van de vier richtingen die in de master kunnen worden gekozen (de andere zijn algemene pedagogiek, sociale pedagogiek en onderwijskunde). De studenten moeten aan het einde van het tweede bachelor jaar uit één van deze vier richtingen een indicatieve (niet-bindende) keuze maken en volgen dan een korte inleidende stage (tussen tweede en derde bachelor). Het is niet gebruikelijk dat studenten na de bachelor uitstromen.

Het eerste masterjaar bestaat voornamelijk uit typische orthopedagogiekvakken en bijhorende practica (bv. diagnostiek, interventies in de orthopedagogiek, verdiepende colleges over handicap, leerstoornissen, gedrags- en opvoedingsproblemen). In het tweede masterjaar volgen ze gedurende twintig weken een klinische stage. De praktijksupervisor van de stage moet een orthopedagoog zijn. De stage is vijf dagen per week en er zijn terugkom-momenten voor het bespreken van casuïstiek (tweewekelijks) en stage-ervaringen (drie keer). De masterproef wordt gekozen bij het begin van het eerste masterjaar en dient te worden afgerond aan het einde van het tweede masterjaar. De masterproef wordt behalve door de promotor(en) ook door twee onafhankelijke correctoren beoordeeld. De masterproef dient niet te worden verdedigd. De masterproef staat los van de these. Hoewel studenten wordt aanbevolen een masterproef te maken op het domein van de orthopedagogiek, is dit geenszins verplicht. Zo kunnen orthopedagogiekstudenten bijvoorbeeld ook hun masterproef over een onderwijskundig thema maken.

Samenvattend: De opleidingen (ortho)pedagogiek en onderwijskunde in Nederland nemen internationaal gezien een tamelijk aparte positie in. Het programma van de zuster opleidingen in België (3 BA + 2 MA) komt nog het meest overeen. Een drie- of vier-jarige bachelor is in veel landen gebruikelijk, maar deze wordt ingezet als opleiding voor leerkrachten basisonderwijs of speciaal onderwijs en functioneert dan ook als eind opleiding. Studenten die zich willen specialiseren kunnen een twee-jarige master volgen die inhoudelijk overlapt met delen van de Nederlandse BA/MA opleiding. In die landen is de aandacht voor statistiek en M&T vakken veel minder.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Eindkwalificaties bachelor Pedagogische Wetenschappen

De doelstellingen van de opleiding zijn naar twee soorten beoogde eindkwalificaties uitgesplitst: disciplinaire scholing en algemene academische vorming. De beschrijving van de eindkwalificaties is gebaseerd op de Dublin descriptoren

Disciplinaire scholing

Kennis en inzicht

- Afgestudeerden hebben kennis van en inzicht in de belangrijkste pedagogiek gerelateerde vraagstellingen. Vragen zoals ‘Hoe leren kinderen taal van hun ouders?’, ‘Welke invloed hebben leeftijdsgenootjes op de morele ontwikkeling van kinderen?’ of ‘Hoe kunnen ouders het beste de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind ondersteunen?’ worden behandeld in zowel de context van de hedendaagse Nederlandse samenleving als in internationaal vergelijkend en historisch perspectief.
- Afgestudeerden kennen de belangrijkste vraagstellingen en de inhoud van de belangrijkste theorieën in de pedagogiek en verwante gebieden. Gezaghebbende empirische bevindingen en het besef van hun relevantie spelen daarbij een belangrijke rol. Ook kennen ze de belangrijkste onderzoeksdesigns en methoden van dataverzameling en -analyse.
- Afgestudeerden hebben kennis van en inzicht in de betekenis van beleid, diagnostiek en handelen en de consequenties daarvan voor de maatschappij en in het bijzonder de hulpverlening.

Toepassen van kennis en inzicht

- Afgestudeerden kunnen opvoeding gerelateerde problemen analyseren. Daartoe is in het onderwijs voornamelijk gebruik gemaakt van empirische bevindingen die gepubliceerd zijn in wetenschappelijke tijdschriften met een hoge impactfactor en van boeken die geschreven zijn door gezaghebbende onderzoekers.
- Afgestudeerden kunnen hypothesen afleiden uit bestaande theorieën die een antwoord bieden op de geformuleerde vragen of aanzetten tot het ontwikkelen van nieuwe theorieën die mogelijk tot een antwoord kunnen leiden. Zij kunnen theorieën in een passende onderzoeksopzet toetsen en adequate analysetechnieken kiezen en toepassen. Tot slot kunnen zij conclusies trekken op basis van de resultaten van onderzoek, de haalbaarheid van voorgestelde oplossingen inschatten en bestaand beleid in relatie tot (vaak) tegenstrijdige visies van belanghebbenden evalueren.

Oordeelsvorming

- Afgestudeerden kunnen bepalen hoe sterk een voorgestelde oplossing/theorie is in het licht van logische consistentie en/of empirische bevindingen, en oordelen over de sterkte van het verrichte empirisch onderzoek.
- Afgestudeerden kunnen een inschatting maken van de werkzaamheid van voorgesteld of uitgevoerd beleid en zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke informatie, met proefpersonen en met wetenschappelijk verantwoorde bronnen van onderzoek.

Algemene academische vorming

Communicatie

- Afgestudeerden kunnen helder formuleren, adequaat en aantrekkelijk rapporteren, teksten overzichtelijk indelen en gegevens presenteren in tabellen en figuren.
- Afgestudeerden kunnen actief participeren in discussies, luisteren naar anderen en argumenten en meningen weergeven, presentaties geven en constructief commentaar en kritiek geven.

Leervaardigheden

- Afgestudeerden kunnen relevante informatie opzoeken en selecteren in de bibliotheek en op internet, en zijn in staat hoofd- en bijzaken te onderscheiden. Ze hebben teksten leren lezen daarbij lettend op begrip en interpretatie.
- Afgestudeerden kunnen diverse en geavanceerde vormen van ICT gebruiken.
- Afgestudeerden kunnen plannen en zelfstandig werken, en daarbij reflecteren op de voortgang en keuzes in de eigen studie.

Eindkwalificaties master Pedagogische Wetenschappen

De doelstellingen van de opleiding zijn in twee soorten beoogde eindkwalificaties verdeeld: disciplinaire scholing en algemene academische vorming. De eindkwalificaties zijn gebaseerd op de Dublin descriptoren

Disciplinaire scholing

Kennis en inzicht

- Afgestudeerden hebben kennis van en inzicht in de belangrijkste actuele pedagogische vraagstellingen binnen de betreffende specialisaties waarin de student gedurende het programma (*Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken* of *Orthopedagogiek*) praktijkervaring opdoet.
- Afgestudeerden hebben kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën en modellen welke toegepast worden in de betreffende specialisatie of het werkveld, waarbij deze kennis voortbouwt op de opgedane kennis in een bacheloropleiding Pedagogiek en het eindniveau hiervan verdiept.
- Afgestudeerden hebben kennis van en inzicht in de wijze waarop methoden en programma's voor maatschappelijk-pedagogische vraagstukken (*Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken*) of hulpverlening (individueel of groepsgericht) (*Orthopedagogiek*) ontworpen en geëvalueerd worden.

Toepassen van kennis en inzicht

- Afgestudeerden kunnen maatschappelijk-pedagogische (*Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken*) of orthopedagogische (*Orthopedagogiek*) vraagstellingen vanuit meervoudige theoretische perspectieven analyseren en relateren aan concepten die een rol spelen bij de studie van het pedagogisch handelen in de betrokken settings.
- Afgestudeerden kunnen zelfstandig onderzoek opzetten, uitvoeren, analyseren en evalueren alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, zowel schriftelijk als mondeling, helder en ondubbelzinnig rapporteren ten overstaande van specialistisch (wetenschappelijk, professioneel en bestuurlijk-politiek) of niet-specialistisch publiek.

- Afgestudeerden hebben zich specialisatiespecifieke vaardigheden eigen gemaakt die betrekking hebben op analyse van beleidsnota's, wet- en regelgeving en publieke debatten rond maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (*Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken*) of diagnostiek, behandeling, 'evidence-based' programma's gericht op het individuele kind of voor/met ouders, behandelingscoördinatie en beleid (*Orthopedagogiek*), en kunnen deze op een wetenschappelijk verantwoorde wijze toepassen.

Verder zijn afgestudeerden binnen het programma *Orthopedagogiek* in staat om op adequate wijze te functioneren als orthopedagoog binnen de kaders van de beroepscode van de Nederlandse Vereniging van pedagogen en Onderwijskundigen (NVO).

Oordeelsvorming

- Afgestudeerden kunnen kritisch-reflectief bijdragen aan publieke debatten over maatschappelijke opvoedingsvraagstukken in de populaire media (*Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken*) of kritisch reflecteren op bestaande pedagogische interventiepraktijken, vanuit theoretische, analytische, methodologische, diagnostische en interventiestrategische overwegingen (*Orthopedagogiek*).
- Afgestudeerden kunnen in complexe en/of relatief onbekende situaties van de specialisatie of het werkveld komen tot een wetenschappelijk verantwoord oordeel.

Algemene academische vorming

Communicatie

- Afgestudeerden tonen een eerlijke en kritische houding met betrekking tot onderzoeksplannen en -resultaten.
- Afgestudeerden tonen een respectvolle, zakelijke en verantwoordelijke houding t.o.v. collega's, opdrachtgevers, respondenten, cliënten en het algemeen publiek.

Leervaardigheden

- Afgestudeerden hebben inzicht in, en kunnen reflecteren op, het eigen leerproces en studieloopbaanontwikkeling en kunnen daaraan consequenties verbinden door het aanvullen van de eigen competenties.
- Afgestudeerden tonen de bereidheid om tijdens de verdere loopbaan te blijven leren, zichzelf verder te ontwikkelen, en bij te dragen aan het vakgebied.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 1	Inleiding Pedagogische Wetenschappen (200600047, niveau 1) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuzeruimte	Opvoeding en ontwikkeling 1 (200300170, niveau 1) Coördinator: Dr. Lex Wijnroks	Opvoeding en ontwikkeling 2 (200300172, niveau 2) Coördinator: Dr. Peter Prinzie
	Methoden, technieken en statistiek 1 (200300171, niveau 1) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Methoden, technieken en statistiek 2 (200300173, niveau 2) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische Wetenschappen (201000211, niveau 2) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuzeruimte
Jaar 2	Emotional and behavioral disturbances (200600070, niveau 2) Coördinator: Dr. Bill Hale	Majorgebonden keuzeruimte	Diagnostiek (200300087, niveau 2) Coördinator: Prof.dr. Anneloes van Baar	Behandeling (200300085, niveau 2) Coördinator: Drs. Martine Mönch
	Culturele diversiteit in opvoeding en onderwijs (200400048, niveau 3) Coördinator: Dr. Cathy van Tuijl	Majorgebonden keuzeruimte	Majorgebonden keuzeruimte	Majorgebonden keuzeruimte
Jaar 3	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	Majorgebonden keuzeruimte: Bachelorthesis (200600042, niveau 3) Coördinator: Dr. Bernadette van de Rijt	
	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>

In het bachelor 3-jaar staan geen verplichte cursussen geprogrammeerd. In dit jaar kan de student majorgebonden keuzecursussen (afhankelijk van de reeds gevolgde majorgebonden keuzecursussen in jaar 2) en profileringscursussen volgen. Dit jaar leent zich ook prima om een minor te volgen of in het buitenland te studeren. De bachelorthesis is een verplichte invulling van de majorgebonden keuzeruimte in jaar 3 (blok 3-4). Voor het kunnen behalen van het bachelordiploma Pedagogische Wetenschappen moet de student een eindwerkstuk van minimaal 15 EC op gevorderd niveau hebben afgerond.

majorgebonden keuzeruimte

De majorgebonden keuzeruimte kan onder meer worden ingevuld door het volgen van een studiepad. Voor toelating tot het masterprogramma Orthopedagogiek is het volgen van het studiepad Orthopedagogiek verplicht. Dit studiepad bestaat uit de tien verplichte cursussen uit de major Pedagogische Wetenschappen plus acht cursussen uit de majorgebonden keuzeruimte (60 EC).

Onderwijsprogramma met studiepad Orthopedagogiek in schema

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 1	Inleiding Pedagogische Wetenschappen (200600047, niveau 1) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuze: Inleiding in de psychologie (200600059, niveau 1) Coördinator: Dr. Tom Frijns	Opvoeding en ontwikkeling 1 (200300170, niveau 1) Coördinator: Dr. Lex Wijnroks	Opvoeding en ontwikkeling 2 (200300172, niveau 2) Coördinator: Dr. Peter Prinzie
	Methoden, technieken en statistiek 1 (200300171, niveau 1) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Methoden, technieken en statistiek 2 (200300173, niveau 2) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische Wetenschappen (201000211, niveau 2) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuze: Opvoeding en maatschappij (200600051, niveau 1) Coördinator: Prof.dr. Mariëtte de Haan
Jaar 2	Emotional and behavioral disturbances (200600070, niveau 2) Coördinator: Dr. Bill Hale	Majorgebonden keuze: Cognitieve en lichamelijke beperkingen (200400072, niveau 2) Coördinator: Dr. Jolanda Douma	Diagnostiek (200300087, niveau 2) Coördinator: Prof.dr. Anneloes van Baar	Behandeling (200300085, niveau 2) Coördinator: Drs. Martine Mönch
	Culturele diversiteit in opvoeding en onderwijs (200400048, niveau 3) Coördinator: Dr. Cathy van Tuijl	Majorgebonden keuze: Methoden, technieken en statistiek 3 (201000398, niveau 3) Coördinator: Dr.ir. Nijs Lagerweij	Majorgebonden keuze: Klinische vaardigheden 1 (200600031, niveau 3) Coördinator: Drs. Mariken Spuij	Majorgebonden keuze: Klinische vaardigheden 2 (200600032, niveau 3) Coördinator: Drs. Mariken Spuij
Jaar 3	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	Majorgebonden keuzeruimte: Bachelorthesis (200600042, niveau 3) Coördinator: Dr. Bernadette van de Rijt	
	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>

Onderwijsprogramma met studiepad Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken in schema

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 1	Inleiding Pedagogische Wetenschappen (200600047, niveau 1) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuze: Inleiding in de psychologie (200600059, niveau 1) Coördinator: Dr. Tom Frijns	Opvoeding en ontwikkeling 1 (200300170, niveau 1) Coördinator: Dr. Lex Wijnroks	Opvoeding en ontwikkeling 2 (200300172, niveau 2) Coördinator: Dr. Peter Prinzie
	Methoden, technieken en statistiek 1 (200300171, niveau 1) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Methoden, technieken en statistiek 2 (200300173, niveau 2) Coördinator: Dr. Jeltje Wassenberg-Severijnen	Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische Wetenschappen (201000211, niveau 2) Coördinator: Drs. Belinda Hibbel	Majorgebonden keuze: Opvoeding en maatschappij (200600051, niveau 1) Coördinator: Prof.dr. Mariëtte de Haan

Jaar 2	Emotional and behavioral disturbances (200600070, niveau 2) Coördinator: Dr. Bill Hale	Majorgebonden keuze: Praktijkontwikkeling en beleid (200300116, niveau 2) Coördinator: Drs. Paul Baar	Diagnostiek (200300087, niveau 2) Coördinator: Prof.dr. Anneloes van Baar	Behandeling (200300085, niveau 2) Coördinator: Drs. Martine Mönch
	Culturele diversiteit in opvoeding en onderwijs (200400048, niveau 3) Coördinator: Dr. Cathy van Tuijl	Majorgebonden keuze: Methoden, technieken en statistiek 3 (201000398, niveau 3) Coördinator: Dr.ir. Nijs Lagerweij	Majorgebonden keuze: Doing a qualitative research project (201000129, niveau 2) Coördinator: Dr. Hennie Boeije	<i>Majorgebonden keuze*/ profilering</i>

* studenten die het studiepad MOV volgen, dienen nog één cursus op niveau 3 te kiezen in de majorgebonden keuzeruimte.

Jaar 3	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	Majorgebonden keuzeruimte: Bachelorthesis (200600042, niveau 3) Coördinator: Dr. Bernadette van de Rijt	
	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>	<i>Profilering</i>

Voor toelating tot de master Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken is het studiepad Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken een aanbevolen invulling van de majorgebonden keuzeruimte. Dit studiepad bestaat uit de tien verplichte cursussen uit de major Pedagogische Wetenschappen plus zeven cursussen uit de majorgebonden keuzeruimte, daarnaast dient dan nog een cursus gevolgd te worden op niveau 3 om aan de niveau-eisen te voldoen (totaal 60 EC).

Majorgebonden keuzecursussen buiten de studiepaden

Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Capita selecta Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (200400049)	Capita selecta Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (200400049)	Capita selecta Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (200400049)	Capita selecta Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde (200400049)
Geschiedenis als spiegel van de hedendaagse opvoeding (200500034)	Jeugdstrafrecht (200600040)	Adolescent development (200500046)	Hersenontwikkeling: gedrag en leren (200800009)
Jeugdcriminaliteit (200600036)	Evidence-based orthopedagogisch handelen (200800036)	Gedrag en gedragsproblemen in school (200300088)	Leerproblemen, dyslexie en dyscalculie (200400061)
Gehandicaptenzorg (200600033)		Motorische ontwikkeling (200400047)	
Psychosocial development and problems (200600048)		Justitiële interventies (200400090)	

Masteropleiding

MASTERPROGRAMMA MAATSCHAPPELIJKE OPVOEDINGSVRAAGSTUKKEN

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Verplicht: Inleiding Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (7,5 EC) Verdiepingscursus Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken (7,5 EC)			
Keuze (7,5 EC)*			
Stage (minimaal 15 EC)			
Onderzoek (minimaal 22,5 EC)			

De keuzeruimte à 7,5 EC kan worden ingevuld met:

- uitbreiding stage met 7,5 EC
- uitbreiding thesis met 7,5 EC
- een mastercursus M&T van 7,5 EC
- mastercursus Sport als wondermiddel van 7,5 EC
- één extra verdiepingsonderdeel van 2,5 EC (Internationale pedagogische vraagstukken, Integratie en burgerschapsvorming of Preventie en opvoedingsondersteuning) plus uitbreiding van stage of thesis van 5

MASTERPROGRAMMA ORTHOPEDAGOGIEK

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Verplicht: Werkveldcursus 1 (5 EC): <ul style="list-style-type: none"> • Orthopedagogiek (2 EC) • Effectieve interventies (2 EC) • Jeugdrecht (1 EC) 	Verplicht: Werkveldcursus 2 (2,5 EC)		
	Keuze (2,5 EC): <ul style="list-style-type: none"> • Neuropsychologische diagnostiek en behandeling • Systemische ouderbegeleiding Keuze MOV (2,5 EC) : Internationale pedagogische vraagstukken Integratie en burgerschapsvorming Preventie en opvoedingsondersteuning	Keuze (2,5 EC): Hulpverlening aan delinquenten jongeren vanuit orthopedagogisch perspectief Leerproblemen en psychosociale problemen	
Forensische Jeugdzorg 1 * (7,5 EC)	Forensische Jeugdzorg 2 * (7,5 EC)		
Stage (22,5 EC)			
Onderzoek (22,5 EC)			

* Studenten van de mastertrack Forensische Jeugdzorg volgen alleen Forensische Jeugdzorg 1 en 2 (15 ec), de stage en de thesis.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

FACULTAIRE GEGEVENS BACHELOROPLEIDING PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

Cohort	N	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal %	Inschr 2011	BA-ex na 3 jr	BA-ex na 4 jr	BA-ex totaal	% ex na 3 jr	% ex na 4 jr	% totaal
2004	379	115	127	136	35,88	0	181	230	243	47,76	60,69	64,12
2005	331	104	124	138	41,69	1	99	176	192	29,91	53,17	58,01
2006	276	102	104	111	40,22	4	97	153	161	35,14	55,43	58,33
2007	298	106	117	123	41,28	14	112	161	161	37,58	54,03	54,03
2008	330	116	122	129	39,09	72	129		129			39,09
2009	302	104	112	112	37,09	190						
2010	340	102				238						
2011	221					221						

FACULTAIRE GEGEVENS MASTERPROGRAMMA MAATSCHAPPELIJKE OPVOEDINGSVRAAGSTUKKEN

Cohort	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval totaal	Uitval totaal	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen
		N	N	%	na 1jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal/ %
2005	EXT	4	1	25,0	2	3	3	3	50,0	75,0	75,0	75,0
	SW	20	0	0,0	16	18	20	20	80,0	90,0	100,0	100,0
	TOTAAL	24	1	4,2	18	21	23	23	75,0	87,5	95,8	95,8
2006	PRE	16	0	0,0	14	15	16	16	87,5	93,8	100,0	100,0
	SW	21	0	0,0	18	19	21	21	85,7	90,5	100,0	100,0
	TOTAAL	37	0	0,0	32	34	37	37	86,5	91,9	100,0	100,0
2007	EXT	5	0	0,0	4	5	5	5	80,0	100,0	100,0	100,0
	PRE	12	0	0,0	12	12	12	12	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	16	1	6,3	12	14	15	15	75,0	87,5	93,8	93,8
	TOTAAL	32	1	3,1	27	30	31	31	84,4	93,8	96,9	96,9
2008	EXT	2	0	0,0	1	2	2	2	50,0	100,0	100,0	100,0
	PRE	9	0	0,0	9	9	9	9	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	22	0	0,0	19	21	22	22	86,4	95,5	100,0	100,0
	TOTAAL	33	0	0,0	29	32	33	33	87,9	97,0	100,0	100,0
2009	EXT	9	1	11,1	8	8	8	8	88,9	88,9	88,9	88,9
	PRE	10	0	0,0	9	10	10	10	90,0	100,0	100,0	100,0
	SW	32	0	0,0	31	32	32	32	96,9	100,0	100,0	100,0
	TOTAAL	51	1	2,0	48	50	50	50	94,1	98,0	98,0	98,0
2010	EXT	3	0	0,0	3				100,0			
	PRE	22	0	0,0	22				100,0			
	SW	31	1	3,2	27				87,1			

FACULTAIRE GEGEVENS MASTERPROGRAMMA ORTHOPEDAGOGIEK

	Vooropleiding	Instream per cohort	Uitval totaal	Uitval totaal	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen	MA examen
Cohort		N	N	%	na 1jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal%
2005	SW	103	6	5,8	79	81	96	97	76,6	78,6	93,2	94,2
	TOTAAL	103	6	5,8	79	81	96	97	76,6	78,6	93,2	94,2
2006	EXT	6	0	0,0	5	5	6	6	83,3	83,3	100,0	100,0
	PRE	3	0	0,0	2	3	3	3	66,7	100,0	100,0	100,0
	SW	187	7	3,7	151	162	177	180	80,7	86,6	94,7	96,3
	TOTAAL	196	7	3,6	158	170	186	189	80,6	86,7	94,9	96,4
2007	EXT	5	0	0,0	5	5	5	5	100,0	100,0	100,0	100,0
	PRE	162	1	0,6	139	147	160	160	85,8	90,7	98,8	98,8
	SW	120	5	4,2	98	99	112	114	81,7	82,5	93,3	95,0
	TOTAAL	287	6	2,1	242	251	277	279	84,3	87,5	96,5	97,2
2008	EXT	3	0	0,0	3	3	3	3	100,0	100,0	100,0	100,0
	PRE	68	1	1,5	59	63	64	67	86,8	92,6	94,1	98,5
	SW	120	2	1,7	90	99	116	116	75,0	82,5	96,7	96,7
	TOTAAL	191	3	1,6	152	165	183	186	79,6	86,4	95,8	97,4
2009	EXT	5	0	0,0	4	4	4	4	80,0	80,0	80,0	80,0
	PRE	111	1	0,9	91	94	109	109	82,0	84,7	98,2	98,2
	SW	136	3	2,2	103	116	130	130	75,7	85,3	95,6	95,6
	TOTAAL	252	4	1,6	198	215	245	243	78,6	85,3	97,2	96,4
2010	EXT	4	0	0,0	3				75,0			
	PRE	117	3	2,6	80				68,4			
	SW	131	1	0,8	103				78,6			
	TOTAAL	252	4	1,6	186				73,8			

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding

Jaar	Aantal fte BA-onderwijs	Aantal ingeschreven studenten*	Aantal studenten per fte-onderwijs
2006-2007	Totaal: 21,81	770	35,3
2007-2008	Totaal: 22,68	804	35,4
2008-2009	Totaal: 21,27	870	40,9
2009-2010	Totaal: 15,42	800	51,9
2010-2011	Totaal: 17,08	815	47,7

* De inschrijfcijfers betreffen het totaal aantal studenten dat in het betreffende collegejaar is ingeschreven, ongeacht hun startjaar.

We hebben overwogen om net als bij de masteropleiding ook de staf-studentratio te berekenen met een correctie voor het aantal studenten dat niet nominaal studeert. Uiteindelijk hebben we dat niet gedaan omdat, anders dan bij de master, in de bacheloropleiding naast studievertragers ook bijvakkers het beeld compliceren. Een correctie zoals bij de master zou de staf-studentratio voor het studiejaar 2010-2011 met omstreeks 15% gunstiger (ratio: 1:40,5 in plaats van 1:47,7) doen uitkomen.

Masteropleiding

Jaar	Aantal fte MA-onderwijs	Aantal ingeschreven studenten*	Aantal ingestroomde studenten**	Aantal ingeschreven studenten per fte-onderwijs	Aantal ingestroomde studenten per fte-onderwijs
2006-2007	9,63	218 (ortho) + 44 (MOV)	196 (ortho) + 37 (MOV)	27,2	24,2
2007-2008	10,92	322 (ortho) + 38 (MOV)	287 (ortho) + 32 (MOV)	33,0	29,2
2008-2009	8,75	242 (ortho) + 39 (MOV)	191 (ortho) + 33 (MOV)	32,1	25,6
2009-2010	8,41	308 (ortho) + 55 (MOV)	252 (ortho) + 51 (MOV)	43,2	36,0
2010-2011	9,42	332 (ortho) + 60 (MOV)	252 (ortho) + 56 (MOV)	41,6	32,7

* De inschrijfcijfers betreffen het totaal aantal studenten dat in het betreffende collegejaar is ingeschreven, ongeacht hun startjaar.

** De cijfers betreffen het aantal studenten dat in het betreffende collegejaar is ingestroomd (cohortcijfers).

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding

Naam cursus	Studiejaar	Aantal uren hoorcolleges	Aantal uren werkgroepen	Aantal uren toetsing	Individueel*	Discussion board**	EC
MAJOR VERPLICHT							
Behandeling	BA2 Niveau 2	14	14	6	0,5	4	7,5
Culturele diversiteit in opvoeding en onderwijs	BA2 Niveau3	14	6	6	0,5	4	7,5
Diagnostiek	BA2 Niveau 2	16	12	6	0,5	4	7,5
Emotional and behavioral disturbances	BA2 Niveau 2	16	8	6	0,5	4	7,5
Inleiding in de Pedagogische Wetenschappen	BA1 Niveau 1	14	14	6	0,5	4	7,5
Methoden, technieken en statistiek 1	BA1 Niveau 1	16	20	4	0,5	4	7,5
Methoden, technieken en statistiek 2	BA1 Niveau 2	16	20	6	0,5	4	7,5
Opvoeding en ontwikkeling 1	BA1 Niveau 1	18	16	6	0,5	4	7,5
Opvoeding en ontwikkeling 2	BA1 Niveau 2	16	8	6	0,5	4	7,5
Wetenschapsfilosofie en geschiedenis van de Pedagogische	BA1 Niveau 2	24		6	0,5	4	7,5

Naam cursus	Studiejaar	Aantal uren hoorcolleges	Aantal uren werkgroepen	Aantal uren toetsing	Individueel*	Discussion board**	EC
Wetenschappen							
MAJORGEBONDEN KEUZEVAKKEN							
Adolescent development (PSY/PED)	BA2/3 Niveau 3	16		9	0,5	4	7,5
Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen	BA3 Niveau 3		17		0,5	4	15
Capita selecta Pedagogische Wetenschappen en onderwijskunde	BA2/3 Niveau 2	14			0,5	4	7,5
Cognitieve en lichamelijke beperkingen	BA2 Niveau 2	16	7	6	0,5	4	7,5
Doing a qualitative research project	BA2/3 Niveau 2	16	20		0,5	4	7,5
Evidence-based orthopedagogisch handelen: theorie en praktijk	BA3 Niveau 3	10	16		0,5	4	7,5
Gedrag en gedragsproblemen in school	BA2/3 Niveau 3	16		6	0,5	4	7,5
Gehandicaptenzorg	BA3 Niveau 3	16		6	0,5	4	7,5
Geschiedenis als spiegel van de hedendaagse opvoeding	BA2/3 Niveau 1	16		3	0,5	4	7,5
Hersenontwikkeling: gedrag en leren	BA2/3 Niveau 3	32		6	0,5	4	7,5
Inleiding in de psychologie voor pedagogen	BA1 Niveau 1	30		4	0,5	4	7,5
Jeugdcriminaliteit	BA2/3 Niveau 2	14	8	4	0,5	4	7,5
Jeugdstrafrecht	BA3 Niveau 2	16		8	0,5	4	7,5
Justitiële interventies	BA3 Niveau 3	16	8	6	0,5	4	7,5
Klinische vaardigheden 1	BA2 Niveau 3	8	30		0,5	4	7,5
Klinische vaardigheden 2	BA2 Niveau 3	2	30		0,5	4	7,5

Naam cursus	Studiejaar	Aantal uren hoorcolleges	Aantal uren werkgroepen	Aantal uren toetsing	Individueel*	Discussion board**	EC
Leerproblemen, dyslexie en dyscalculie	BA3 Niveau 3	24		8	0,5	4	7,5
Methoden, technieken en statistiek 3	BA2 Niveau 3	32	8	6	0,5	4	7,5
Motorische ontwikkeling en -stoornissen	BA3 Niveau 2	16		6	0,5	4	7,5
Opvoeding en maatschappij	BA1 Niveau 1	14	8	6	0,5	4	7,5
Pedagogische praktijkontwikkeling en beleid	BA2/3 Niveau 2	18		6	0,5	4	7,5
Psychosocial development and problems	BA3 Niveau 3	24		6	0,5	4	7,5

* Individueel: Naast de genoemde contacttijden die uitsluitend regulier geprogrammeerd onderwijs betreffen is ook sprake van contacttijd in bijvoorbeeld tutoraat, studenten die bij docenten langskomen (contact met docenten is in onze opleiding bijzonder laagdrempelig), spreekuren, e-mailcontacten, voorlichting over bijvoorbeeld beroepsmogelijkheden, bijdrage van docenten aan inhoudelijke bijeenkomsten georganiseerd door studievereniging PAP en bespreking van gemaakte tentamens en opdrachten.

** Gebruik van Discussion board tijdens de cursus waar docenten vragen beantwoorden van studenten, aan de hand van stellingen in discussie gaan met studenten, etc.

Masteropleiding

AANTAL CONTACTUREN MASTERPROGRAMMA MAATSCHAPPELIJKE OPVOEDINGSVRAAGSTUKKEN

Naam programmaonderdeel	Aantal uren hoorcolleges	Aantal uren werkgroepen	Aantal uren toetsing	Aantal uren individueel	Gebruik Discussion Board ^a	EC
Stage	1	7 ^b + 32 ^c	2	3 (docent) + 20 ^e		Min 15 Max 22,5
Onderzoek	2	7 ^b	4 ^d	14		Min 22,5 Max 30
Inleidende Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken cursus	28	10	6	nvt	2	7,5
Verdiepingscursus Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken	12	10	6	nvt	2	7,5
Internationale Pedagogische Vraagstukken	6	nvt	6	nvt	2	2,5
Integratie en Burgerschapsvorming	6	nvt	6	nvt	2	2,5
Preventie en Opvoedingsondersteuning	6	nvt	6	nvt	2	2,5
Sport als wondermiddel voor	20	5	6	2	2	7,5

maatschappelijke opvoedingsvraagstukken						
---	--	--	--	--	--	--

^a Afsluitend thesis-symposium

^b Stage/thesis terugkomdagen: 7 x stage en thesis ieder 1 uur

^c Maatschappelijk opvoedingsvraagstukken-activiteiten: 8x 4 uur (= stage)

^d Gebruik van Discussion Board tijdens de cursus waar docenten vragen beantwoorden van studenten, aan de hand van stellingen in discussie gaan met studenten etc. ^e Individuele supervisie, los van begeleiding op de stageplaats

AANTAL CONTACTUREN MASTERPROGRAMMA ORTHOPEDAGOGIEK

Naam programmaonderdeel	Aantal uren hoorcolleges	Aantal uren werkgroepen	Aantal uren toetsing	Aantal uren individueel	Gebruik Discussion Board ^a	EC
Stage	nvt	12	2	8 (docent) + 20 ^c	nvt	22,5
Onderzoek	2	nvt	4 ^b	14	nvt	22,5
Neuropsychologische diagnostiek en behandeling	8	nvt	4	nvt	2	2,5
Systemische ouderbegeleiding	4	4	4	nvt	2	2,5
Hulpverlening aan delinquente jongeren	6	nvt	4	nvt	2	2,5
Leerproblemen en psychosociale problemen	6	nvt	4	nvt	2	2,5
Werkveldcursus 1: Gehandicaptenzorg en kinderrevalidatie	32	4	6	nvt	2	5,0
Werkveldcursus 2: Gehandicaptenzorg en kinderrevalidatie theorie en praktijk	8	6	nvt	nvt	2	2,5
Werkveldcursus 1: Jeugdzorg	32	8	6	nvt	2	5,0
Werkveldcursus 2: Jeugdzorg theorie en praktijk	8	12	nvt	nvt	2	2,5
Werkveldcursus 1: Leerlingenzorg	32	4	6	nvt	2	5,0
Werkveldcursus 2: Leerlingenzorg theorie en praktijk	8	12	nvt	nvt	2	2,5
Forensische Jeugdzorg 1: Theoretische achtergronden	20	6	4	nvt	2	7,5
Forensische Jeugdzorg 2: Preventie, behandeling en begeleiding	14	12	4	nvt	2	7,5

^a Gebruik van Discussion Board tijdens de cursus waar docenten vragen beantwoorden van studenten, aan de hand van stellingen in discussie

gaan met studenten etc.

^b Afsluitend thesis-symposium

^c Individuele supervisie, los van begeleiding op de stageplaats

Bijlage 6: Bezoekprogramma

	wie	functie
Management 8.30-9.30	Prof.dr. Theo Wubbels	Vice-decaan Undergraduate School
	Prof.dr. Hans van Luit	Bachelordirecteur
	Prof.dr. Marian Jongmans	Mastercoördinator Orthopedagogiek
	Prof.dr. Micha de Winter	Mastercoördinator MOV
	Drs. Jacqueline Neefjes	Manager bedrijfsvoering
	Drs. Giselle de Leeuw	Beleidsmedewerker Onderwijs
	Karen Jas BSc	Studentlid MT
Studenten 09.30-10.30	Johannes Stoop	Tweedejaars bachelorstudent
	Sanne Geeraerts	Derdejaars bachelorstudent, Von Humboldt College
	Bodine Romijn	Tweedejaars bachelorstudent
	Kelly van Bindsbergen	Eerstejaars bachelorstudent
	Maartje Smits BSc	Masterstudent MOV
	Charlotte Dics BSc	Masterstudent MOV
	Roeliene Prins BSc	Masterstudent Orthopedagogiek
	Jet van Ham BSc	Masterstudent Orthopedagogiek
Docenten 10.30-11.15	Dr. Bernadette van de Rijt	Docent
	Drs. Belinda Hibbel	Docent
	Prof.dr. Mariette de Haan	Bijzonder hoogleraar
	Prof.dr. Ido Wijers	Hoogleraar Jeugdcriminaliteit
	Drs. Mariken Spuij	Universitair docent
	Drs. Marjolein Verhoeven	Universitair docent
11.30-12.00	Dr. Chiel Volman	Universitair Docent, Voorzitter OAC, lid OLC UGS
	Prof. Dr. Maja Dekovic	Hoogleraar, lid OLC GS
	Drs. Marieke Westeneng	Docent Methoden en Statistiek, lid van de OAC
	Drs. Yvonne Stikkelbroek	Universitair docent, lid van de OAC
	Olga van Keulen BSc	Masterstudent MOV, lid van de klankbordgroep MOV
	Rachel Draaijer BSc	Masterstudent Orthopedagogiek, lid van de klankbordgroep Orthopedagogiek
	Ferdi Haartsen	Tweedejaars bachelorstudent, lid van de OAC
12.45 -13.30	Drs. Paul Appel	Studieadviseur
	Dr. Saskia Wijsbroek	Universitair docent, lid examencommissie GS
	Dr. Lex Wijnroks	Universitair docent/onderzoeker, lid examencommissie UGS
	Dr. Herman van Boxtel	Voorzitter toetscommissie
	Prof.dr. Carol van Nijnatten	Voorzitter examencommissie academische masters
	Prof.dr. Lorenz van Doornen	Voorzitter examencommissie bacheloropleidingen
13.30-14.00	Fleur Renirie MSc	Alumnus MOV
	Susanne Rigters MSc	Alumnus MOV
	Lotte Claessens MSc	Alumnus MOV
	Amber de Wilde MSc	Alumnus Orthopedagogiek
	Desiree Florisson MSc	Alumnus Orthopedagogiek
	Elien Oostewechel MSc	Alumnus Orthopedagogiek
Eindgesprek met management 14.30-15.30	Prof.dr. Theo Wubbels	Vice-decaan Undergraduate School
	Prof.dr. Hans van Luit	Bachelordirecteur
	Prof.dr. Marian Jongmans	Mastercoördinator Orthopedagogiek
	Drs. Jacqueline Neefjes	Manager bedrijfsvoering
	Drs. Giselle de Leeuw	Beleidsmedewerker Onderwijs
	Karen Jas BSc	Studentlid MT
Mondelinge rapportage 17.30-17.45		Alle docenten, panelleden

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeertheses en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeertheses bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bachelortheses:

3406407	3360245	3242250	3215644	3111075	3111113
3111245	3215806	3168220	3215539	3074609	3340066
3400662	3138755	3223450			

Mastertheses:

3046397	3452670	0481823	3036480	3443922	3328511
9429980	3215253	3215245	3128210	3011720	3215938
3491390	3491390	3453332			

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Verslagen van opleidingscommissie en examencommissie;
- Toetsopgaven met bijbehorende beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen);
- Overzicht van verplichte literatuur;
- Samenvatting en analyse van recente evaluatieresultatren en relevante managementinformatie.
- Thesisreglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- Stagereglementen/handleidingen, stageverslagen;
- College-, onderwijs- en curriculumevaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), et cetera;
- studiegids en programmabeschrijvingen.

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Walter Hellinx

PRIVÉ ADRES:

Postoor Fredericxstr. 424
3560 Lunnen (België)

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Deskundige Pedagogische Wetenschappen

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

DATUM: 28/02/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Martine Brunt-van Leeuwen

PRIVÉ ADRES:

Emmastraat 114
3181 GC Rozenburg

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Pedagogische Wetenschappen

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Qanu

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

DATUM:

Utrecht

29-2-2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Erik DE CORTE

PRIVÉ ADRES: PANORAMAAN 5
B-3360 BIERBEEK
BELGIE

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

QANU namens de Universiteiten.

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Bierbeek,

DATUM: 29/02/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Zaad C.P.M

PRIVÉ ADRES: Welhouder Artsstraat 5
6645 AN Wissen

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Pedagogische Wetenschappen in Nederland.

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Qanu

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Utrecht

DATUM: 29 feb 2012.

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Daan de Lange

PRIVÉ ADRES: Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht

IS ALS ~~DESKUNDIGE~~ / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Pedagogische Wetenschappen

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Universiteit Utrecht
Universiteit van Amsterdam

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

Utrecht

DATUM:

7 maart 2012

HANDEKENING: